

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKI DAGBLADET

Kolmapäeval 22. septembril 1971

Nr. 75 (3660)

13. aastakäik

Uues eestlaskonna rahvuslikus kodus käib ümberehitus

Stockholmi uues Eesti Maja, mis asub Vallingatan 32/34, käivad nüüd ehitustööd nute seltskondlike ruumide ettevalmistamiseks vanast majast varsti väljakolivale tegevusele. Teatavasti tööde käikminekut pidurdas ühelt poolt streik linnavalitsuses ja hiljem ehitusloa venimine. See aga saabus, nagu EPL on teatanud ja nüüd kiirustatakse, et seltskondlike ruume võimalikult varsti valmis saada, nii et vahet ei tekiks eestlaste seltskondlikus tegevuses.

Eesti Maja Vallingatanil asub juuba aprillikuust saadik Eesti Päevaleht.

Möödunud nädalal kolis sinna üle ka Eesti Kultuuri Koondis, kelle tarvitada on kaks tuba Eesti Päevalehe ruumide kõrval.

Uues Eesti Majas on valmimas nüüd suur saal, milleks vastavalt ümberehitusplaanile tuli maha võtta terve rida vaheseinu. See kujuneb meeldivaks oma väljaulatavate "juugendishididega".

Seltskondlikesse ruumidesse on

monteerimisel ka moodne õhupuhasustussüsteem, mis tähendab seda, et üritused ja ettekanded kunagi enam ei too kaasa õhupuudust, olgu siis koos kui palju inimesi tahes.

Majavalitsejal ins. Ludvig Varrikul on rohkem tegemist mitmet liiki töödega — torupanejad, puusepad, müüripad elektrikud, maalrid. Eesti Maja tehniline Komisjon arutab läbi probleeme ja määrab, kuidas üht või teist asja teostada.

Eesti Maja välisknäd värviti vii-

maste päevade jooksul, samuti sai uus Eesti Maja just krütohoosja alguseks uue mooda ja suure kapasiteediga kütla. Auto auto järele on viinud ära konteinerid prähiga, mis on tekinud lammutamistest. Ja nüüd on uued seltskondlikud ruumid muutumas iga päevaga sümptaatsemeks. Hakkab selguma nende tulevane kuju.

Sissekäik seltskondlikesse ruumidesse tuleb sissekäigust Vallinga- Järg. lhk. 8.

Eestlase kõne PEN-ile: Kultuur peab astuma vastu käimasolevale vaimu tasalülitusele

DUBLIN (EPL) — Eesti PEN-klubi peadeleagaat Rahvusvahelise PEN-i 50. a. juubelikongressil, Edgar V. Saks andis pleenumil üle 1928. a. asutatud Eesti PEN-klubi õnnesoovid ja esines ingliskeelse ettekandega "TEN viikerahvaste kirjanduse kaitsja". Kongressist võtab osa 500 delegaati 70-st riigist.

Kirjanik E. V. Saks ütles kokkuvõttes:

Rahvusvaheline PEN on viie dekaadi vältel olnud autoriteetsemaks kirjanduslike traditsioonide ja standardi kaitsjaks ja on seda ka praegu. Hoolimata vähetasakaalustatud ja standardi kaitsjaks ja on seda ka praegu. Hoolimata vähetasakaalustatud ja rahutute intellektuaalsete elementide häirivaist aktsioonidest, meie kõik loodame, et PEN-i vabameelne ja suursugune vaim saab kestva in aeternum.

Kirjanduse ülesandeks pole kunagi olnud tekitada ja edutada vihkamist. Ent kehtemisväärselt kaasgege maailma mitmetes maa-

des riikidele patronaadile allutatud kirjandus on sunnitud loobuma oma primaarsest eesmärgist — olla oma rahva siidametunnistus ja tõe kaitses — ja ning selle asemel on redutseeritud lihtsa poliitilise propaganda tasemele, mida ei peaks üldsegi kutsutama kirjanduseks.

Vaieldeldes proletarset n.n. kirjandust üldiselt, võib kindlalt väita, et intelligents pole küll vähemalgi määral puudutanud nende teenivate inimeste ajusid.

Eriti on aga rõhutav, et 50 viimase aasta jooksul Rahvusvaheline PEN on oma positsiooni ja mõju rakendanud väike, ja vähemrahvaste kirjanduse ja kultuuri kaitses, kasutanud igat

võimalust respektide ja tunnustada etnilisi minoriteete, on andnud Järg. lhk. 8

Kanada konsul N. Yorgis

NEW YORK (EPL) — Asja ametisse nimetatud E.V. aukonsul Kanadas Ilmar Heinsoo saabus New Yorki läbirääkimistele Eesti Vahuriigi esindaja Ernst Jaaksoniga ja konsul Aksel Linkhorstiga.

Läbirääkimistel arutati küsimust seoses E.V. konsulaadi tegevuse taastamisega Torontos. Ilmar Heinsool oli ühtlasi Rahvusliku Välisvoitluse Nõukogu esimehena läbirääkimist ülemalimise Kesknõukogu ja Eesti Rahvuskomitee USA-s juhtidega keskoorganisatsioonide tööd puudutavasis küsimusis.

A/S Eesti Maja esimees tsiv. ins. Meemo Trepp.

Lahtistes kalapaatides tulid tuhanded sügistuulles ja tormides üle Läänemere Rootsi, kus ootas vabadus. Paljud hukkusid...

September 27 a. eest

Septembri teiselt poolt algas aastal 1944, 27 aastat tagasi, suur eestlaste põgenemine Eestis Rootsi. 30.000 põgenikku saabus paari nädalaga ja rahulikule kuningriigile oli see vapustavaks sensatsiooniks. Miks põgenevad inimesed nii massiliselt oma kodudest? Pealegi veel nii viletsatel ja kardetavatel paatidel — saabusid "laevastikus" oli aerupaatisid ja paispurjekaid?

Rootsis aimati vaid, et midagi orakorralist on teisel poolt Läänem-

erd, Rootsi lähimas liheduses, toimunud, mis sundis inimest oma juuri lahti kiskuma. Sakslased olid sõda kaotamas ja Baltimadelt taganemas, läänelähtlaste sõjakaasiased venelased võidukalt sisse marssimas. Miks põgenevad eestlased nende eest, seda oli raske mõista ajal, mil kõik teadsid Hitleri roimadeid, Stalini omad olid aga tundmatud.

Kommunistid tegid kõike, et põgenikke tõmbledada — salakate kol-

laboratöörideks ja fashistideks, kuigi enamuse saabusajast olid lihtsad kalurid, põllulised, lapsed ja vanakesed. Selleaegse propaganda järgi märkab veel tänapäeva-generatsioon vasakäärmuslaste propagandas ja hoiakus, kui asi puudutab baltlasi. Kuigi vahepeal on selgunud, mis juhtus eestlastega ja teiste rahvastega Stalini ajal.

Kuldas on eestlaste endi sõjad ja hoiak ning probleemid muutunud, seda puudutab tänane juhtkiri (lk. 2).

SÖRAJÄLG RANNAL TÖI PAHANDUSE

Väina jõesuu oma merekaldaga on rajoon, mis suvehooaja kätte jõudmisel avatakse rahvale, jüdes avatuks oktoobri. Selles piirkonnas on pioneerlaagrid ja lapsed ei hooli ega saa aru Vene piirimeeristest, kui nad tahavad minna mere äärde. See ongi okupatsioonivõime sundinud ranna avamisele rahva jaoks. Kui aga saabus oktoober, algas Vene piirivalvuritel aeg "põllumeheks" hakkamiseks. Algab mereäärse rajooni eraldamine muust maailmast ja keelustamine rahvale kasutamiseks sellega, et üles kinnatakse ja silutakse lai maariba veel äestamisega, millest ainult linn jalajäljete üle pääseb.

Vene võimud kardavad diversante ja salakuulajaid, keda piimede kätte all vaenlaste poolt võidakse maale saata. Lai üleskinnatud maariba aga kõneleb kohe, kui keegi selle on ületanud. Nii on kogu Venemaa koos tema poolt annekteeritud aladega piiratud kinnatud maaribaga, kus see võimalik, kangest karsusest ja hirmust...

Nende piirivalve "püüdnudega" juhtub vahel ka äpardusi. Üks taoline leidis aset Väinass jõesuu piirkonnas, mõned head ajad tagasi. Nimelt märkasid ühel eugishommikul piirivalvurid ehitamistega kiitunud ja äestatud maaribal lehma sõra jälgi. Piirivalve Venes on väga kaval ja saanud hea väljaäppe. Nalle meenus kohe, et diversant või salakuulaja võis ju lehma seljas äestatud kiitunud maaribast üle "ratsutada". ... Tuli merest, tellis lehma vastu... ja oligi selle seljas varsti üle ärandava maariba.

Algasid ülekuulamised. Kogu külarahvas võeti käsile. Et kas oli ikka lehm ükski, või lehm ratsanikuks!

Kas ka lehmad üle kuulati, pole teada, kuid lehmamiste ja meeste ülekuulamisest, mis kestis tükk aega suure tõsisuse ja valjusega, ei selgunud ratsanikku. Mis lehmaga ja lehmamaisega tehiti tekkinud pahanduse pärast, pole veel teada. (VES)

SIIS ja NÜÜD

Eesti rahvusgrupi tekkinise tähtsuseks Rootsis on september 1944, kuu, mille kestel Läänemere idarannikult siinsetesse randadesse saabus üle 30 000 inimese ainuüksi. Bestist, rääkimata lütlastest. Nüüd, 27 aastat hiljem seda masspõgene- mist vaadeldes n.ä. normaalolukor- rast, torkab silma, et põgenejatele ei märganud sel hetkel mingisugust rolli materiaalne külg — oluline oli vaid välja pääsemine, tööleise vabaduse jõudmine. Va- baduse vajadus kaalus üles kõik materiaalse, millega inimese elu on seotud.

Selle tule põhjus pärines nendest masendavatest kogemustest, mida andis Nõukogude Vene esime- ne okupatsioon, mis eraldas eesti rahva ära sellest maailmast, kuhu ta kuulus ja kellel ta oli sajan- dite jooksul läbi käinud kultuuri- liselt ja majanduslikult. "Uus kord", mida propaganda kiitis maailma parimaks, lõikes mitte üli- si ära liikumisvabaduse, vaid sun- dis inimesi loobuma avameelsusest, anduma vaele, et eksisteerida.

See väime ja materiaalne tase kuhu eestlased olid jõudnud visa tööga ja eaduspüüdmisega, kisuti ha- lastamatult ühekorraga alla eesmärgi- ga nivelleerida Eestit mahajään- nud Venemaaga. Ja siis hakkasid võimrõõmsed mustad NKVD vangistamisautod ja liikuma trellitud hülitidilansirongid. See oli halasta- matu šokk, millist keegi 20-ndal sajandil polnud osanud ette kuju- tada.

Kui nüüd aastal 1971 siin Rootsis endale kujutada ette elu, mida kõik need, kes põgenesid, koju jää- des oleksid pidanud elama (st. kui neid üldse oleks elu jätud) kas siis kodumaal või kusagil küü- ditusalal või vanglas, pidevas kar- tuses hõmbe pärast, õigluses, ebaühtsuses ja võõra võimu vägivaldas, siis alles ilmestub see suur vahe, mis eraldab läände pääsnute ja kodumaale jäänute vii- mast kolme aastakümnet.

Kui eestlased läänes reisivad maailma läbi põiki ja risti ühegi takistusest, on täisõiguslikud koda- nikud demokraatsias efektiivselt õiguskaitsega ning täie sõna- ja hää- leõigusega, siis see nõelasilm, mille kaudu sügavunud kodumaal välja pääsevad, on jäänud ülikitsaks ja sellele ees on paljusid poliitilisi ja majanduslikke takistusi. Muudatu- sed seal seimevad eeskätt selles, et see nõelasilm, mida Stalini ajal ei eksisteerinud, üldse on tekkinud, et terrori aste on endisea võrreldes pisut pehmenenud, kuigi inimõigu- si ja õiguskaitset ei ole õhtumaises mõistes kodanikele antud, rääkimata nendest vabadustest, mis demo-

kraatias on normaalsed ja üks osa elust ning määravad ühiskonna arengu. Normaalselst inimõigustest ja vabadusest on see kõik endiselt väga kaugel. See on elu ilma loo- tusest ja tulevikuta.

Samal ajal on aga eesti rahvas, vaati jata koloniaalsele väljamemi- sele, suutnud oma tublidusega luua materiaalse taseme, mis on kõrgem välismaistele endi omast, kes seda asjaolu sageli püüavad kujutada "vennaliku abi" tulemusena. Nende eesmärk on vaid jätta muljet, nagu elaks istekust eesti rahvas, tänu suure naabri vägivaldale, pa- remini, kui ta elanuks iseseisvuses ja vabaduses.

Kuid mis siis ei juleta anda eesti rahvale liikumisvabadust? Sel- lepärast, et okupatsioonivõim on teadlik, et see rahvas nagu aastal 1944-gi, kasutaks kohe juhust oma vangiseisundist pääsemiseks. Traat- tökked, miiniväljad, prozhektorid, verekoerad, kaitseväedid randades, keelupirikonad saartel — kõik see on vajalik nõukogude haardes ole- vate rahvaste hülgivangla valva- miseks. Raudesitrite on eesti rah- vale endiselt reaalselt.

Eesti rahvas kodumaal hoiab koku- ja püüab nendes raamides, mis neil praegu on olemas, oma kul- tuuri siästa, päästa ja arendada. Need raamid on muutlikud, vasta- valt valitsejate momendi vajaduste- le poliitiliselt. Kahlemata on lää- nes arenenud eesti rahvusgrup va- ba kultuurile intensiivsus olnud üheks motiiviks, mis neid raame on tulnud avardada, et saavutada tasakaalu ja vältida ebameeldivaid võrdlusi. Kuid okupandi tuleviku- plaanid on pikaaajalised ja selle juures arvestatakse väliseestlu- se kultuurilise ja poliitilise erku- se vähenemisega ja saabuva olu- korraga, kus muudatusi ja venesta- mist saab teostada ilma hüirekella- de alarmita lääne avalikkuses. Spe- kulatsioon, mille ees paistab vaju- dus läänes asuva eestluse kokku- hoiuks, eneseäärituseks, kultuurite- gevuseks ja jätkuvaks poliitiliseks vabadusvõitluseks oma rahva nimel endastõimistatavana.

Põgenemise motiivid 27 aasta eest on paljudele, kelle vastuvõtmist siin maal motiveeris poliitilise asüüli taotlemine, muutunud uduseiks. Sellele võibolla ei tahetagi mõelda olukorras, kus pagulaspas on va- hetatud selle maa passi vastu na- turaliseerimisel. Kuid need motiiv- id ei ole aegunud, sest eesti rah- vas tunneb neid jätkuvalt oma tur- jal. Nendele on endiselt suurimaks väärtuseks vabadus ja inimõigused — kaugeks, küttesamatuks unistu- seks.

KLA

VÄLISKOMMENTAAR

LÄÄNE RAHUNEMISPOLIITIKA

Kas ajalugu kordub? Küsimusele otsis hiljuti vastust Saarbrückenis Lääne-Saksamaal ilmuv ajakiri "Stimme der Freiheit", lühendatult SF, mille väljaandjaks on saksa Va- bade Riigikodanike Ühing. Ajakirja viimes viimases numbris avaldati rah- vusvahelisel tuntud kommentaatori Hans Jacobsi pikem artikkel, milles vaadeldakse läänereikiidke poliitikat eriti Vahemere ruumis. Autor leiab, et NATO liiduliikmete strateegia seal pakub kujutelt näidet vanast jaanallinnupoliitikast. Tulevases aja- loolased peavad tahes-tahtmata mõnema, et lääne rahunemispoliiti- ka käib samasugust rada nagu Hiit- leri ajal. Siis ei tahetud heide kok- kulepetatistest astuma pruuni dik- tatori "veretuid võite" näha nii kaua, kuni verine sõda oli parata- matu. Tänapäeval ei taheta samuti nõhka nõukogude sõjalaevastikku- de ähvardavat esiletõusu NATO mõle- matel tiibadel. Nõnda mängitakse ka psühholoogiliselt alla mitte ainult

nõukogude tegevus Põhja-Atlandil, vaid ka Moskva 3. eskadri ähvar- dav esinemine Vahemere. Ometi pole vaja kuigi palju teadmisi glo- baalstrateegiast, et Kremli manööv- rit läbi näha.

Eesmärgiks on Lääne-Euroopa sõ- javõimide ümberhaaramine põhjust ja lõunast. Ohtlikum on nõukogude laevastiku laanapoolne tegevus, mis hõlmab "NATO" pehmet tiiba Türgi, Kreeka, Itaalia ja Prantsusmaa- ga ning tihtilasi taotleb Lääne-Eu- roopa lahitamist araabia üliallika- test, eriti Liibias. Seda sihti teinib ka nõukogude sõjalaevade pidev juurdikasv. Pärsia lahes ja Indai ookeanil, tugikohaga Sokotra saarel. Vene eskadri Vahemere l on aga ühuseja seiskohast tänaseni l Noto- st maha jäänud ja vajab seepärast lennuvälja, mida ainult araabia riik- kidekt võib saada. Järelikult teeni- vad ka nõukogude sõprussuhted Egiptuse, Süüria, Iraagi, Liibia ja Alžheeriaga eeskätt Moskva 3. es-

kadri õhustrateegilist julgestamist Vahemere. Hinnaks, mida Moskva selle eest araablastele maksab, on nende toetamine võitluses Israeli vastu. Araablaste silmis on Israe- list saanud üks "imperialistlik riik" Lähis-Idas. Moskva seisukohast on aga Israel lihtsalt kujunenud NATO ettenihutatud sillapeaks Va- hemere idapoolseks osaks.

NATO ise pole niisugust arvamat kiunagi omaks võtnud. Juba de Gaul- le ajal hakkas lääne üksmeel Lähis-Ida poliitika suhtes lonkama. Sest saadik on Pariis meelsamini märganud araablaste kaardile ja praktiliselt ühinenud nõukogude- araabia seisukohadega. Liitunud Rahvaste forumil. Lähis-Ida kon- flikti tähendus nõukogude globaal- ses strateegias ilmnes, kui Nasseri järglane Sadat lasis Moskva-sõb- raleiku Sabri ja tema kanasleed van- gi heita. Kremi ei teinud aga oma sõprade vangistamisest välgagi, vaid seadis kohale oma vormilise riigi- pea Podgorni, kes sõlmis Sadatiga sõpruslepingu 15 aastaks. See tähen- das, et USA välisministri Rogersi rahumissioon oli lõplikult nurjunud ning läänereikiid üldiselt saanud ta- gasiööböli oraktsiks. Sedavisi tunnust- as Moskva ühtlasi, et oma Va- hemere- ja Lähis-Ida-poliitika sei- sukohast peab ta NATO ja Israeli huvid isidentitets ja on seepärast valmis maksima araablastele igasu- gut hinda.

Kui Lääs talitaks niisama järe- kindalt kui Ida, siis peaks ta omalt poolt Israeliile täielikku sõjavõimet toetust andma, ütleb Jacobs lõpetas. Ainult siis võiks korda minna Moskva strateegiat nurja ajada. Aga igatsiks teab, et see on vaevalt või- malik. Sellest tõsiasjast hoolimata ei tohiks Lääs siiski väsida andmist Israeliile vajaliku moraalsest tuge- sest tegemist on mitte ainult lige- male kolme miljoni paljukannata- nud inimese üleelamisega. Israeli peab ka relvetechniliselt abistama nõnda, et ta igat kallaleütust suu- daks tõrjuda. Ühendriigid on sel alal palju teinud, kuid ka nende liitlaste peaksid jõudumööda kassa aitam- ka Saksa Liiduvabariiki. Israel kait- sest täpsele üht NATO eelpoisi- siooni ja on aeg, et NATO seda mõista hakkab.

Jacobsi on müüdiigi õigus. Aga na- gu ta ise alguses tähendas, on lää- nemaalilmas taas märgata kalduvust tänuks teele, mis viib jaanallinnu- päevatüdrukuid kujutavas maalits "Kaks tüdrukut ootel" (Two Girls waiting), kus vulgaarsevõitu lilla, pu- nane sisevalgustus ja hall raimistus vahendab teema tristist.

Igavamad maali seiskokohad on ve- neetsia-anelised "arhitektuurimaalid, kus loomulikult põhjuse kunstniku enese osa jääb väiksemaks ja seega ka kunstilise elamus vaatajale. Ees- ti-eineline Jaanipäev tundub ühepäin- liselt dekoratiivne oma pisut liiga magusates värvides. Müstilise atmo- sfääri asetatud "Pikk Herman" seavas- ta on nähtud uudset perspektiivist ja suur päikesekera (Harvest sun) peab sümboliseerima meie kõikide lootust.

Kokkuvõttes: tehniliselt tugevad maalid isikupärase õikõitusega, mis on vaba liigest pastosoosust, olema- ta siiski lahja. Uued aküülvärvid ei saa ilaigi võistelda elavapinnalise vana ja tuntud õigal Iseloomustav kun- stnikule on näiline abistatus sageli realistlike teemadel all. Sugestiveed kompositsioonid parajal määral kir- jeldava sügusa, mis ei irriteeri vaat- jate tendentside ega liigse "espiika- ga". Väga meeldiv kunstivõimetus, mis peaks pakkuma huvi kõigile kunsti- sõpradele.

Publitraktiliselt segas kataloogi puu- damine, mis reskendab vaatamist ja hilisemat mälu värskendamist. Hin- nad suhteliselt kõrged meie kunsti- publiku seisukohalt, rootsi pererahva ja välismaiste hindaade võrreldes aga mitte. Juba avapäeval oli male- müüdid ja publiku huvi ja elevus õigustatult suur. Näitus jääb avatuks 24. septembrini.

EEVI END

Vida Juse näitus

Meie kunstipublikul on põhjust rõõmustada ühe meie rahvusvaha- liseid tuntud ja hinnatud kunstniku esinemise üle Rootsis. Vida Juse on algeist õppinud Pallases, hiljem Bu- dapesti ja Firenze akademias. Sepa- ratistmüst on tal olnud Inglismaal (kus ta elab), Itaalias, USA-s ja Ve- nezuelas. "Galleri Draken" ruumides Kõmpangatanil toimub V. Juse esi- mense separatistmüst Rootsis, kuigi kunstnik ka siinsele publikule pole päris tundmata.

Galleri Drakeni kitsad ja trepiroh- ked käigud on hubesed ja atmosfää- ririkad, kuid ei saa jätta märkima- ta, et Juse suuremõtmelised ja tihti detailsirikkad maalid vajaksid distan- ti-

si- ja valgusehaldemaid ruume, et kõik pakutu täiel määral mõjule pää- seks.

Sveagalleriist, kus Jusest esma- kordest nägin, äratas huvi ta siller- dav "Merepõhi". Samades sinistes to- nides viirvendab ka ta "Sinine tähe- tasves" (Star lounds) tähekest colla- ge'iga nüüdsel näitusel. Oimaalet teh- nika on osavalt suletatud tervikuks maali sisse vertikaalselt asetatud klaasi- siribade abil "Külmast talveõhtust" (Frosty Night), kus klaasi peegellik helendus aitab rõhutada talve särat- vad külmust. Kuid peale siniste too- nide on Juse värvikaskalas varjundi- rikad rohelised, kollased ja puna- sed toone, kuni roosani välja. Rõõ- mustaval kombel pakub ta ka figu- raalkompositsioone, mida viimastel näitusel meie kunstnikel harvem on esinenud. "Buddha mungad" (Budd- hist monks) on sugestivne komposi- tsioon, kus värvikala puhtast juse- sinisest üle munnade kollakate rii- de suubub Gangese rohekaks veeks. Sellele maalile lähedane, kuigi teema tõttu süngema kolordidiga, on teine n.ö. jutustava sügusa maal "Leina- gad" (The Mourners). Leidukult on edasi antud meeleolu venekeela tä- navaatüdrukuid kujutavas maalits "Kaks tüdrukut ootel" (Two Girls waiting), kus vulgaarsevõitu lilla, pu- nane sisevalgustus ja hall raimistus vahendab teema tristist.

Igavamad maali seiskokohad on ve- neetsia-anelised "arhitektuurimaalid, kus loomulikult põhjuse kunstniku enese osa jääb väiksemaks ja seega ka kunstilise elamus vaatajale. Ees- ti-eineline Jaanipäev tundub ühepäin- liselt dekoratiivne oma pisut liiga magusates värvides. Müstilise atmo- sfääri asetatud "Pikk Herman" seavas- ta on nähtud uudset perspektiivist ja suur päikesekera (Harvest sun) peab sümboliseerima meie kõikide lootust.

Kokkuvõttes: tehniliselt tugevad maalid isikupärase õikõitusega, mis on vaba liigest pastosoosust, olema- ta siiski lahja. Uued aküülvärvid ei saa ilaigi võistelda elavapinnalise vana ja tuntud õigal Iseloomustav kun- stnikule on näiline abistatus sageli realistlike teemadel all. Sugestiveed kompositsioonid parajal määral kir- jeldava sügusa, mis ei irriteeri vaat- jate tendentside ega liigse "espiika- ga". Väga meeldiv kunstivõimetus, mis peaks pakkuma huvi kõigile kunsti- sõpradele.

Publitraktiliselt segas kataloogi puu- damine, mis reskendab vaatamist ja hilisemat mälu värskendamist. Hin- nad suhteliselt kõrged meie kunsti- publiku seisukohalt, rootsi pererahva ja välismaiste hindaade võrreldes aga mitte. Juba avapäeval oli male- müüdid ja publiku huvi ja elevus õigustatult suur. Näitus jääb avatuks 24. septembrini.

Uue E.Maja sisustuse väljapanek

Stockholmi uue Eesti Maja selts- kondlike ruumide sisustuse välja- panek toimuvad 16-20. sept. kel- la 12-18 (neljapäevast esmaspäe- vani) Regeringsgatan 24-II, Stok- holmis, endises Kultuurikondise ruumis. Näitusel on väljapanud üksusele tutvumiseks tekstiil- proovid ja mõõblid arhitekt pr. Helle Truusöödi kvadamisel ja valikul, kusjuures igaks võib oma soovi avaldada vastavalt plankettl materjalide värvi, sobivuse ja va- liku suhtes.

Jüri Otsmaal 10-võistluses 7912 punkti

Kümnevõistluse esivõistlustel Eestis saavutas Jüri Otsmaal kõigi kõigi aegade Eesti teise tulemuse 7912 punktiga.

Otsmaal püstitas võistlusel mit- meid isiklikke rekorde. Kui tal on- nestunuks paremini oodatheks ja 1500 meetri jooksus, võinuks punktide summa tõusta üle 8000-nde.

Otsmaal tulemused: 100 m — 10,7, kaugus 7,25, kuld 14,20, kõrgus 1,83, 400 m — 49,3, 100 m tõkkeid 14,4, ketas 44,72, teivas — 4,20, oad 61,53 ja 1500 m — 4,38,6.

Samadel võistlustel saavutas Enn Erikson kettaheites tähelepanvava tulemuse — 60,62. Üheksanda eesta- sena ületas kuulitõukes 17 m piiri Heino Sild — ta parim tõuge oli täpselt 17 meetrit.

Akad. eksamid

Uppsala ülikoolis saavutasid fil. mag. astme Marje Öunapuu ja Anna- Lena Pikas.

Astina lõpetas med. lic. kraadiga Uppsala ülikooli arstiteaduskonna Kaarli Vooremaa Gävleat Samas soori- tas med. kand. eksamid Jaan Väarti Göteborgist.

Lundi sõtsiaalilooliselt lõpetas sot- sionoomina Andres Randver.

Stockholmi ülikoolis sooritas täien- duseksani fil. mag. eksamile Reet Mikov Solnast.

Edutamised

Kammakolleegium on nimetanud biuroodirektoriks põlgastmes Ao 23 Umar Jaksi.

Endel Kõks Israelis

Kunstnik Endel Kõks viibib juba mõned nädalad Israelis loomingu- reisil. Ta on Jerusalemmas teinud skitse ja maalunud ning leiab, et kogu miljö on lausa püüv. Ta on lubanud kirjutada reisikirju ka Eesti Päevalehele.

EPL-i nr. 74 18. septembrist on 10-ndal leheküljel Viktor Väina juu- belikirjutuses neljas rida korrektu- ris valesti sisse pandud. Tuleb lu- geda:

"Juubilar sündis Tartus 1911 aastal 4. oktoobril riideäri omaniku poja- na..."

A. K.

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhana Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetust ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eeskilustena Jüri Aus
Aadr. Eesti Püevleht, Box 120,
631 02 Eeskilustna, tel. 016 74 17 72

Tellimispstgiro nr. 15 67 70-0
Kulutusarvete postigiro 60 59 60
-0, Eesti Päevaleht Förlägs AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta kr. 129-
Termin (4 kuud) kr. 45-
Kuu kr. 12-
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLÄGS AB

Trükkija: Eeskilustna-Kuriers
Tryckeri AB Eeskilustna 1971

Asepresident, lendurkindral Cao Ky kandideerimist takistati. Kui ta lõpuks väliskriitika tõttu võimaluse sai kandideerida, loobus ta, kuna ta peab ettevõtet võimalikuks...

Moskva ja Pekingi HUVIPIRKONNAD

(ME) — Nixon'i majandusreformid ja sellega seoses tekkinud segadused rahaturul ning lahkkelid võeti nii Moskva, kui Pekingi poolt suure rõhuga vastu. Seda kommenteeritakse kui kapitalistliku majandussüsteemi kokkuvõrsemist. Samal ajal on märgata, et Pekingi Mao kommunistid pressivad igalpool senistele Moskva huvipiirkondade sisse. Mitmes paigas lahkuvad Moskva tehnikud ja nõuandjad nende asemele tulevaid punased hiinlased. Kuid punahiinlased tungivad sisse ka senistele USA, Briti ja Prantsusmaa huvipiirkondadesse.

Kommunistlikud riigid, kes kardavad oma iseseisvuse kaotamist Moskva, otsivad abi Pekingilt ja seniseid vaba maailma riigid, kes püüavad ennast vabastada USA kapitali mõju alt otsivad ka abi Pekingist. "Pravda" Moskvas kirjutas võiduroomsalt, et Nixon kuulutas oma kaubavahetuspartneridele sõja. Toimus see, mida Moskva juba ammu oli ennustanud. Selles nähakse Moskvas USA ja kogu kapitalistliku majandussüsteemi kokkuvõrsemist. Samasugust kriitikat võime lugeda Moskva poolt okupeeritud satelliitide, nagu Tšehhi, Poola, Ungari jne. ajakirjandusest. Kuigi nende maade elustandardid võrreldes USA-ga on väga madal.

Pekingis kasutatakse USA arvel suhet puhul kommunistide tavallisi väljendusi, nagu "USA imperialistlikud jahikoerad said tagasilöögi" jne. Jäab mulje, et Peking on USA suhtes praegu tagasihoidlikum, kuna käivad just eellühikimised president Nixon'i külastuseasjas. Uus kurss võetakse nii USA, kui ka N. Liidu suhtes pärast seda külastust. Praegu pressib Puna-Hiina igale poole nii N. Liidu, kui ka vaba maailma huvialadele sisse.

Senine N. Liidu Balkani blokk näib lülitavat end nüüd Pekingi kuld. Seda otse Moskva nina alt. Rumeenia, väike Albaania ja Jugoslaavia otsivad Pekingist kaitset, et vabastada ennast Brežnevi doktriinist. Kõige agaram on Rumeenia, kelle punane peaminister Ceausescu külastas Pekingit ja selle järgi ka Ottawat. Pekingi sõjaväeline suurmissioon juhitud Hiina-Puna armee poliitkindralist Li Te-shengist pea-

tus Rumeenias ja Albaanias. Seda tervitatakse Rumeenia sõjajärglaste, kuni Rumeenia on praegu Warsavski liige. Selle järgneb uus delegatsioon juha peaminister Chou En Lai enda juhtimisel, milline külastab siis ka Juba Jugoslaavias. Nende riigid hakkavad nüüd saama reedvi Pekingist.

Lähis-Idas suruvad Mao kommunistid Moskva tehnikud ja nõuandjad välja ning tulevad ise asemele. Kremli agendid taotleksid võimu ülevõtmist, et seniseid rahvuslikke kommunistide asendada juba otse täisvereliste Moskva agentidega. Kommunistide juures ei lähe see number mitte nii lüdaselt, nagu kapitalistide juures.

Sudaanis ebaõnnestus Moskva missioon, sest Egiptus ja Liibüa tüüdid kindral Nimeiry'le appi. Nüüd poodi Sudaanis Moskva kooliga kommunistid eesotsas kompartei juhiga, vahekorrad Moskva katkestati ja vene tehnikud lähevad koju. Tohtu vene abi tuleb kirjutatud korstnasse. Nende asemele tulevad Pekingi tehnikud. Egiptuse võime mees Sadat likvideeris riigipöörde katse ja selle tõttu on venelased Egiptuses muutunud närviliseks. Egiptuse majandusminister on juba külastanud Pekingit ja uued vahekorrad on tekkinud. Ka Palestiina terroriorganisatsioonides käib Pekingi liinile ümberlülitamine. Registreeritakse Pekingi kommunistide suurt aktiivsust Kesk-Aafrikas eriti Tšad ja Malis.

Kõige raskem huvide kokkupõrge on toimumas muudigi Ida-Pakistanis. Moskva koos Indiaga toetab Ida-Pakistani separatiste, mille sihtiks on

USA HÄDAS L-VIETNAMI PRESIDENDIVALIMISTEGA

NEW YORK (VE) — Põhja-Vietnam on teatavasti kommunistlik ja Lõuna-Vietnam antikommunistlik, kuid see ei tähenda veel, et antikommunistlik oleks sügavamalt demokraatlik. Ameerika Ühendriigid on võtnud oma ülesandeks Lõuna-Vietnami demokraatlikumaks ja vahepeal teatati, et sel alal on saavutatud märgatavat progressi. Nüüd aga, kus uued Lõuna-Vietnami presidendivalimised seisvad ukse ees, näitavad kõik tunnused, et USA jõupingutused on nurjunud. Peatahelepanu on siin koonduvad presidendivalimistele, mis toimuvad umbes kuu aja pärast ja kus ainsa kandidaadina on jäänud püsima praegune president Nguyen Van Thieu, kelle üks abistat mainis möödunud nädalal USA ajakirjanikele: "Praegu ei ole demokraatlikus stiilis demokraatlast. Ta eesmärgiks on võim iga hinna eest oma käes hoida ja selle saavutamiseks ei kohku ta üheski vahendist tagasi.

Ameeriklaste poolt ehitatud ekspresmaanteed ääres on suured Thieu valimisplakadid, kus figureerib neli "ei'd". Ei mingit neutraalsust. Ei mingit koalitsioonivalitsust. Ei mingit järeleandmist kommunistidele. Ei mingit kommunistlikku tegevust Lõuna-Vietnami.

Välisvõimad mainivad ironiliselt, et sellele loetule tuleks lisada veel Thieu viies "ei": Ei mingisugust vastaskandidaati presidendivalimistel.

Valimiskampaania algas tegelikult nagu kord ja kohus kolme kandidaadiga. Konkurentsis olid ka praegune asepresident Nguyen Cao Ky ja erukindral Duong Van Minh, ning USA suursaadik Saigonis, 77-aastane Elsworth Bunker oli enesega rahul. Tema ülesandeks oli olnud asjade korraldamine nii, et valimised toimuksid tõesti vabalt, demokraatlikult alusel, näitaks USA avalikkusele, ja kogu maailmale, et ameeriklased juhtisid Vietnami õigele teele. Sel alusel oleks teatava õigustusega võidud hakata aste-astemisi likvideerima kõige pikemat sõda USA ajaloos. See rahulolu ei kestnud aga kaua. Thieu lasi tühistada oma asepresidendi kandidatuuri põhjendusega, et viimane ei saanud küllaldaselt määralt parlamentaarlõpetuse toetust. Seejärele teatas ka kindral Minh, et tema loobub kandideerimast, kuna vabadest valimistest ei saa antud olukorras juttugi olla. See viis USA ja esmaajoonel Ellsworth Bunker'i väga ebameeldivasse olukorda ja vana diplomaat avaldas kahetsedes arvamist, et ta on raisanud neli aastat oma elust.

Thieu andis lõpuks nii palju järele, et lubas oma asepresidendi kandidatuuri siiski kehtivaks lugeda, kuid Ky ei ole selleks nõusolekut andnud. Ta tegi vastutettepaneku, et Thieu ja Ky astuksid mõlemad ame-

riikidele kommunistliku riigi sisseastumisele Ida-Pakistanis. Lääne-Pakistan on Pekingilt saanud 200 miljonit väärtuses sõjaväerustust ning sääl töötavad Hiina tehnikud. Sõjapõgenike arv Indias on tõusmas juba üle 8 miljoni. Selles konfliktis on USA Pekingi poolt ja toetab Lääne-Pakistani relvadega.

Moskva sõlmis küll Indiaga sõrupsakki, kuid see maa on suurtes sisemistes raskustes ja venelastel pole sääl kerge.

Lõuna-Ameerika riigid püüavad ennast iga hinna eest vabastada USA kapitali mõju alt. Tšiili, Peru ja Boliivia olid juba kommunistide käes, keda juhiti Moskvas. Nüüd toimus aga Boliivias uus riigipöörde, punane president põgenes ja uus parempoolne kindral on juba presidendiks ametis. Sellega on kujanemas raskesti Tšiili Moskva-meelse presidendi Allende olukord, kuna opositsioon tema vastu suureneb. Boliivias juhib massumehi indianlane Chato Peredo, kes saab Moskvas toetust.

Selles olukorras püüavad venelased nüüd Euroopas teha, mis veel teha annab. Berliini küsimuses saadi kokkuleppe. Sellele järgneb siis Kremli stiilis Euroopa juolgeoleku konverents. Brandti lepete kinnitamine. Teatavasti toimis hiljuti Helsingis sotsialistide ülemaailmne konverents, millest kõik tähtsamad kommunistlikud juhid, nagu Brandt, Kreisky, Palme, Goldmeir jne, osavõtsid liidist Moskva juolgeoleku konverentsi häaks ja Nixon'i "reformid" aitavad luua Moskva-meelsele.

Ka Kanada viimase aja poliitilisi samme võib väeldada, kui Moskva ja Pekingi huvipiirkondade jagamist sellel maal. USA peab oma Bomare raketid ka siit välja viima.

AJK

tist tagasi ja presidendi ülesanded langeksid ajutiselt senati esimehele, kes organiseeriks uued valimised. See pikendatust kampaaniat ja oluks vastuvõetav ka USA-le. Thieu liikkas aga selle kategooriliselt tagasi.

Saigonis valitseb valimiste eel ärev meeleolu. Kõneldakse riigipöörde võimalusest ja vastavalt sellele on valvet presidendipalee ümber mitmekordistatud.

Samuti tekkisid kuulused, et asepresident Ky-le lojanevad võeasid võivad kavatsema mingisugust vägivaldset aktsiooni. USA sõduritele anti korraldus hoiduda avalikest kohtedest nii palju eemal kui võimalik, et mitte hoogu anda USA vastastele meeleavaldustele, mis vahepeal puhkesid, kuid peatselt raugesid. Ka parlamendi alamkoja valimiste kampaania tõi kaasa rahutusi. Politsei võttis kinni ja peksis läbi ühe valitsuse vastaskandidaadi, kes oli kutsutud plakati, kus Nixonile olid Hitleri vurrud ette maalitud. Juba teist korda kahe nädala vältel esines juhus, kus üks sõjaväelisi end protestiks avalikus kohas surmuseks võttis. Sõjaveteranide ühing kinnitati, et neil on varuks veel 40 isikut, kes nõustuvad vajaduse korral hakkama elavateks tulelõngadeks. Thieu kutsus vahepeal kokku 12 oma tähtsatat militaarselt ja poliitiliselt nõuandjat, et need aitaksid otsustada, kas tal tasub ilma konkurentsita olukorras kandideerida või mitte. Nõuandjad olid kuuldavasti väga otskohesed ja ainult kolm arvasid, et sellises olukorras kandideerimine oleks normaalne. Kolm poolt hääletas aga Thieuale küllaldane ja ta jäi oma otsuse juurde.

Selles olukorras on liikevade pääsenud igasugused kuulused. Ajakiri "Time" kirjutas koguni, et USA saatkond Saigonis on pakunud Ky-le ja Minhile suuri summasid kui nad kandideerivad ja seetõttu annavad valimistele demokraatliku sildi. Jutud on lendu lastud asjaosaliste endi poolt, ehkki ameeriklased neid kategooriliselt eitavad.

Minhi lähedased isikud väidavad, et Bunker'i poolt pakutud summaks olud 3 miljoni dollari ja Ky ringkonnast antakse mõista, et asepresidendi olu pakutud koguni 5 miljoni dollari.

Samaaegselt valimisliididega muutus ka vaenlane uuesti aktiivseks ja punaste B-52 lennukid pommitasid Lõuna-Vietnami positsioone ametliku eraldusliini lähedal. Rinnati ka tohtusuurit USA baasi Cam Ranh-is, kus lasti õhku laskemoonavarud. Kõigest hoolimata oli ameeriklastel ainult 10 surmaohvrit — kõige väiksemad kaotused nädala jooksul 1969. aasta augustist peale.

Thieuale võib aga ta võimusuhtu kergesti saatustlikuks kujuneda. USA Kongressi ära alanud istungijärgul tuleb arutusele 565 miljoni dollariine majanduslik abi, mida USA valitsus tahab anda Vietnamile. Antud olukorras on aga vähe väljavalendeid, et Kongress selle kinnitaks. Samuti võib tekkida sisepoliitiline olukord Vietnamis toetust anda Senat enamus juhi Mike Mansfieldi ettepanekule, USA tõmbaks kõik oma väed Vietnamist välja kui valimiste keerdprobleemist ei ole lähema 90 päeva jooksul lahendatud. See kinnitab, et kangekaelsed hoiaku juurde jäämisel võib Thieu kaotada palju rohkem kui olukorras, kus ta võimaldaks vabade valimiste läbiviimiseks Vietnamis. Ameerika rahvale võib aga see kangekaelsus kauge, tülilika ning pikaleveniva sõja lõpu lähemale tuua — ehkki see poleks süguri rahuldust ega lahendust pakub lõpp.

USA võimude käte on sattunud Thieu selajased juhtnöörid, mis juba ammu saadeti välja 44-le provintsi valitsusele Lõuna-Vietnami, nendes üpetatakse kohalikke valitsustegelasid, kuidas astuda vajalikke samme Thieu võidu garanteerimiseks.

Nii on ettenähtud, et valitsuse toetajad lastakse oma hääled rohkem kui ühel korral ära anda, kuna vastasrindlast puhul otsitakse ettekukside, milledega saaks neid valimis-kastide juurest eemal hoida.

8 miljonit suur armee HIINAL

HONG KONG — "The Christian Science Monitor" teatab Hong Kongist, et Puna-Hiina sõjavägi, mida ametlikult nimetatakse "rahva vabastamisarmees", teeb praegu läbi kõige karmimat ja ulatuslikumat väljaõppeprogrammi ajaloos.

Samal ajal jätkuvad väljapuhastamised ning ümberpaigutamised juhtkonnas, kusjuures nii mõnedki üliatajala eksperdid on saanud endile poliitilised ülesanded.

Hiinas on praegu relvakandjate koguarv umbes 8 miljonit kui arvestada ka reservüksusi. Sõjavägi koosneb 34-st väliarmees. Teated kõnelevad edasi, et suured sõjaväed on endiselt N. Liidu piiri ja asjatundjad arvavad, et Hiina vastupanujõud võimalikule rünnakule on nüüd märksa suurem kui kaks aastat tagasi.

Isikut, kes on huvitatud

UUES EESTI MAJAS, Wallingatanil nr. 34, Stockholmis avatava

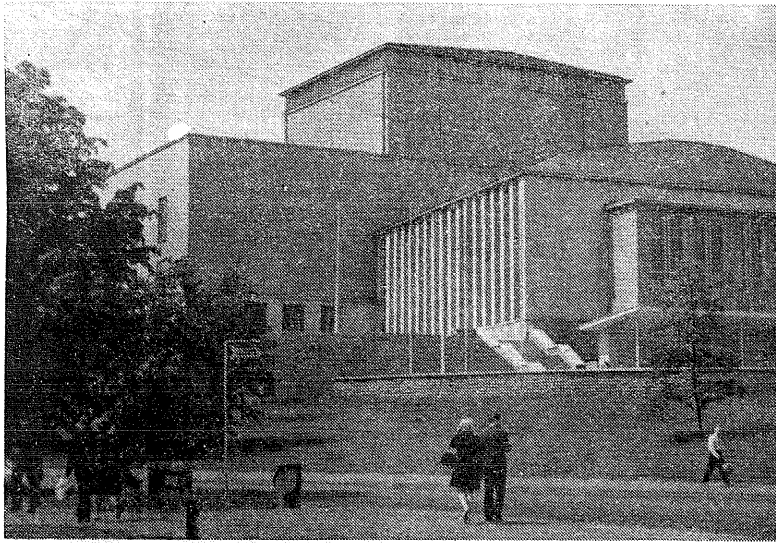
Einelaia pidamisest

palutakse kirjalikult oma soovist teatada aadressilt:

A/S EESTI MAJA juhatus, c/o Eesti Päevaleht, Box 667,

101 29 Stockholm 1.

Kuidas kavandati ja ehitati Tartus uut "Vanemuiset"

Uus "Vanemuine" Tartus.

Tartu "Vanemuise" teater, mis enne sõda oli üks moodsamaid ja paremini sisustatud teatreid kogu Baltikuma, hävis koos kõigi varadega 1944 sõjasuvel, mil venelased augustis linna uuesti sisse tungisid. Et "Vanemuine" oli Tartule rahvuslik sümbol, koostasid arhitektid Mattheus ja Kuzmin juba kolm aastat hiljem teatri taastamise projekti. Sinnapaika see esialgu jäigi, kuna ametlike kommentaaride järgi tol ajal veel polnud küllaldaselt majanduslikke ressursse. Võimalik on muidugi, et teatri taastamiseks tõmbasid kriipsu peale ka vene võimud, karts "Vanemuiset" kujunevat mingisugust rahvast "ekstisavat" rahvuslikku sümbolit.

Uuesti kerkis "Vanemuise" teatri uuesti ülesehitamine päevakorda 1956, märgitakse teatmik "Tartu Vanemuine täna ja elle". Otsustati lammutada veel säilivad müürijäämused ning ehitada hoopis uus hoo-

ne. Kuulutati välja "Vanemuise" uue teatri projekti võistlus. Vaatamata sellele, et esitati hulk kavandeid, jäi võistlus siiski otsustamata, kuna ühtki projekti ei tunnustatud heaks.

Seepärast tehti uue hooned kavandamine ülesandaks "Eesti Projektil", kus siis alusena kasutati arhitektide Volbergi, Tarvase ja Tõlpuse eelkavandeid. Nii valmivad uue projekti esitati Eesti NSV ministrite nõukogule, kus see lõpuks kinnitati. Nurgakivi panek toimus 18. sept. 1960.

Selgub, et ehitamiseks kasutatud olevate summade vähesuse tõttu tuli loobuda paljustki esialgu kavatsust. Tollal näiteks olid veel täielikuks uudiseks soovid, nagu lavavalgustuse juhtimise aparatuuri paigutus vaatesaali taha, helirezhissööri töökoht jne. Neid soovpeeti liialduseks, samuti nagu ettepanekut, et teatri tehnilised töökojad võiks olla teatriga samas hoones ja et moodslaval, kus kasutatakse horisonti ja vahel isegi mitut horisonti, peaks olema hoopis kõrgem lavatorn kui varem.

Hooned kubatuuri lubatud liimiti mahutamise tulemusena jäi esialgselt kavandatud 66 000 kuupmeetrist järele vaid 66 000, see tähendab 33 kuupmeetrit ühe istekohta kohta. Kaasjal on seda äärmiselt vähe, kuna 1969 kehtestatud teatrite projekteerimise normid nõuavad isegi muusika-draamateatrite osas 60 kuupmeetrit ühele istekohale.

Kubatuuri kärpimise tõttu on mõnevõrra kitsad uue "Vanemuise" vestibüül ja teatrikülastajate garderoob. Pundub lava mõõtmetele vastav proovilava või proovisaal.

Raskusi tekkis ka ehitamise käigus, konstateeritakse teatmik "Vanemuise" ehitamine pikenes seega tunduvalt. Näiteks koostas lavavalgustuse ja lavatehniliste seadmete projekti vene "Giprotekter". Nüüd leidakse asja kohta, et pakutud seadmed olid vananenud. Projekti teostamine oleks tähendanud tehnilist tagasimeetust, võrreldes endise lavaga.

Igal juhul keeldus teatri juhtkond seadmed vastu võtmast ja andis sisse tootmise lavavalgustuse ja tehnilise aparatuuri ümberprojekteerimiseks. Lõpuks see võimaldada, kuid kaunis ironiliselt nenditakse kogu ehituse kohta, et "ilmsed tõsisest takistuseks oli kogu hilisemas projekteerimistöös see, et maja arhitektuurilises lahenduses ei olnud arvesse võetud kaasaegse tehnika paigutamiseks ja kasutamiseks vajalikke tingimusi".

Andmestikus "Vanemuise" lava kohta märgitakse, et lavaava mõõt-

REFLEKSID

■ SAUNALAVAL SOBIVAD saagilised uued tutvused. Nagu see saksa päritoluga rootslane, keda kohtan mõnikord ja kes paljates tervitab vene keeles. Märkimaks, et ta on samuti nagu minagi olnud idas, raudkardina taga. Teatud saatusihtlus. Ei ole aga varem pärinud, millistes oludes ta ita sattus. Nüüd laval näitas ta oma käsi, jalgu ja pead, kus on sügavad augukujulised armid. "Need tegid mulle venelased", jutustab ta. 16-aastasena mobiliseeriti mind sõja lõpul Saksa maal ja sautsin Venemaa sõjavangl. Otsustasin mõne aja pärast maksu-mis-maksab pääseda sellest ebainimlikust põrgust ja põgenesin. Jõudsin Riiga, sealt Kõngisbergi ja lõpuks Ida-Berliini ning sealt läks lõplik hüpe läände. Nendel etappidel aga jäin viis korda vahele militarkontrollides. Mind vahistati, kuulatati üle ja piinati. Need armid on mulle teinud NKVD-mehed ülekoolitustel. Ent noor inimene on visa ja kange. Põgenesin jälle ikka ja uuesti. Kuni mul õnnestus...

Pealt kuulav rootslane küsis, et nüüd "kus kõik on muutunud", ta tagasi ei lähe vaatama oma põgenemispaiku. Küsija oli naiivset siiras.

"Ei. Mulle tuleb juba selle mõtte juures surmahirm. Nii kaua kui seal ei ole toimunud tõelist režiimi muutust, on seal minu arvates kõik endine. Samad inimesed, kes mind ja teisi piinasid, on karistamatult jäänud oma kohtadele. On suur traagika ka Rootsi rahvale, et siin sisuliselt usfakse põhilistesse muudatusesse, mis siiski on vaid näilised ja taktikalised — tõelised õiguskaitse ja humanisus ei ole seal kunagi jalu seadud ega seati. Selle kohta on viimasel ajal olnud küllalt tõendeid..."

Mudaravi Kuressaures?

Okup. Eesti ajakirjanduse teatel on Kuressaare (mida nüüd nimetatakse ametlikult Kinglasepaks) uues linnaplaanis ette nähtud ka uus mudaravi. Kavatsusest olevat ka lossi restaureerimine ning niiskuse vastu kaitsmine külmisega: hoones asub praegu koduloomuuseum.

Kuressaare mudaravi on pärast teisi vene okupatsioonil toimunud ainult tagasihoidlikus skaalas, kuna Saaremaa on terveni keelupiirkond. Kas uue mudaravi loomisega reisismit Saaremaale kergendatakse, ei ole teada.

meed on 11 x 7 meetrit, nagu see oli ka vana teatris. Lavatorni kõrgus lavapõrandalt kuni nõõripõõniguni on 25 m. Lava pindala on 396 ruutmeetrit, kusjuures pöördlava läbimõõt on 14 m. Pöördlavasse on sisse ehitatud kuus platvormi mõõtetega 6 x 6 meetrit ja neid võib hüdrauliliselt tõsta kuni 2,5 m üle lavapinna. Platvormid on eriseadmete abil kalutatavad kuni 20 kraadi.

Ka orkestriruumi põrand on hüdrauliliselt tõstetav ning seda saab vastavalt programmele kinnistada kolmes eri kõrguses.

Üldiselt on aga uus "Vanemuine" ajakohane ja ilus. Teatrisaali kohta antud kirjelduses märgitakse, et 702 istekohta omava saali sisekujunduses on kasutatud tumedaid toone.

Näiteks on lavaava ümbrus kaetud peaaegu musta kunstmarmori-ga selleks, et vähendada minilumini valguse reflekteerumist seinelt ja keskendada teatrikülastajaga kogu tähelepanu laval toimuvale. Teatri juurde kuuluv 842 kohaga konterdisaali on teatriga ühine veevärgi, elektril ja küttesüsteema. See võimaldas ehitamisel märgatava ökonoomia ja on otstarbekam ka konterdisaali ekspluatareerimisel.

Uus teater avati 3. novembril 1967, konterdisaali moodunud aasta 28. augustil. Lõpuks konstateeritakse, et hoolimata ka mõningatest puudujärgidest on uus teatritoone ja konterdisaali nii ruumiliselt kui ka tehniliselt kaasaegne.

Laval tekkis vaikus. Kuid paistis, et kuulajatele jäi siiski teatav kahtlus: see ei saa võimalik olla — akas on ta mingi sõjakurjategija? Aga kui oli 16-aastaseid sõjajärelastaid?

Siin on tekinud olukord, kus raske on isegi pinnamisarmidega kedagi veenda. Eriti neid, kes pimesi usuvad "sotsialismi õnnistusse", mille jagajaks idas on Kremli.

■ ROOTSI HOIAK NOBELI-LAU-REAADI Solshenitsini suhtes on välismaal äratanud imestust nende paljaste taustal, mida tegi end, norralasest Moskva-korrespondent Lars Hegge (kes väitis, et Solshenitsini soovile saada Nobeli auhinna kätte Rootsi Moskva-saatkonnas, ei tulnud vastu). New York Times märkis oma juhtkirjas mõne päeva eest, et need paljastused vaevalt tõstavad Rootsi prestiiži maailmas, kuna need kriipsutavad alla selle maa valitsuse alustuspõhise nõukogude kultuuri poliitika ühenduses Solshenitsinile auhinna määramisega:

"Mingid samavõrdseid teise poole arvesse võtmisi ei ole ilmselt "Mingid samalaadseid teise poole seisuhoiate arvestamised ei ole ilmselt muret teinud Stockholmivalitsusele, kui ta korduvalt on hukka mõistnud USA rolli Vietnamis ja on annud USA karguritele kaitset. Ilmselt hinnatakse riski Washingtoni ja Moskva haavamisel sootuks erinevalt Stockholmis". New York Times'i mulje on kahtlemata õige. Seda on korduvalt varem rõhutanud ka ikkasta rahvaste esindajad.

■ TALUPOEG ON AASTATU-
HANDEID olnud ühiskonna selgrooks, seda ka poliitiliselt. Nii oli see meil Eestiski ja siin Rootsis, rääkimata paljustest teistest maadest. Moodne aeg on aga mürdas ka talupoega. Raudeeriide taga on see toimunud verise vägivallaga ja sadade tuhandete ohvritega (meenutagem vaid Ukraina talupoegade mürdumist ja Eesti ning Baltikumi kolhoosierimist), läänes otsustab aga kasvav industrialiseerimine ning valitsusvõimu ratsionaliseerimispoliitika. Sellest poliitikaist võime eriti kõnelda siin Rootsis, kus põllumajanduse struktuuri teadlikult muudetakse sellisel, et väike, ja keskpõlvunud asenduvad suurpõlvumajandustega. See aga tähendab ühe osa talupoegade ümberasumist linnadesse ja vabrikutesse, nende proletariaatseerumist. Loomulikult loodavad struktuuri muutjad, et see toob kaasa ka poliitilisi muutusi: kodanlikult meelestatud talupoeg muutub ajajooksul tööstuslöötsena sotsiaalläikeks, seega sotsiaaldemokraatlike häälletajaks (kui arvestused tõesti peaksid peavad?). Kiisimuses on ainult see, et talupoeg on nii visa oma maast, ja omandist lahkuva (ning kodanlikust maailmavaatest). Provintiaajakirjanduse lugejakirjad de-monestreerivad seda. Küsitakse, kas valitsus kavatseb hävitada põllumaadest ja Rootsi põllumajandust. Muidugi saab toitaineid importeerida ja võibolla odavamini. Kuid mis saab siis, kui on kriisilukord, nii nagu see juhtus mõõdund sõjas, kus maa pidi end ise toita. Kas künnab siis üles need tuhanded hektarid maad, mida esivanemad on kividest puhastanud ja nüüd lähevad võsa ja metsa alla (või põllupõlvudeks, nagu dots. Jan Teär on ette pannud)?

KJ

Eesti sõjaveteranide kokkutulek a. 1972 E. Päevadel Kanadas

Ülemaailmsel Eesti Päevadel Kanadas järgmisel aastal toimuvad esmakordselt seniolematus ulatuses kolm eesti sõjameeste üritust, millele ettevalmistamine on käigus juba pikemat aega. Need on: ülemaailmsed laskevõistlused, sõdurite kongress ja sõduri-õhtu.

Laskevõistlused toimuvad asukohamaade esindusmeeskondade vahel väikeskalibrilistest vintpüssist ja püstolist laskmises. Kui mõni maa ei ole suuteline välja panema täisliikmelist esindusmeeskonda on võimalus üksiklaskureil võistelda individuaalselt paremustabeli selgitamiseks ja kohale tulekuks. Samuti toimuvad asukohamaade vahelised noorte võistlused kus esinevad poisid ja tütarlapsed eraldi mees- ja naiskondadena. Lõplik ja üksikasjaline võistluste kava selgub novembrist ja tehakse selle järele teatavaks.

Sõjameeste kongressi osas toimub eeltöö juba asukohamaades ja kohapeal suurkongressil liidetakse viiakandnud töö ja otsused resolutsioonideks esitamiseks maailmale ja Eesti Rahvuskongressile. Sõjameeste kongressi peapunktid on: 1. Kongressi avamine, palvus ja deklaratsioon vabadusvõitlejate ülesannetest ning kohustustest. 2. Vabadusvõitlejate väärtamine ning organiseerimine muutuvate aegade taustal. 3. Eesti rahva vabadusvõitluse ajalooliselt vaadatuna. 4. Eesti riik ja rahvas praeguses vabadusvõitluses. 5. Taktika, tehnika ja relvastus moodsas sõjas. 6. Kongressile esitatavad resolutsioonid ja sõnavõttud nende kohta. 7. Deklamatsioonid, laulud ja muusikalised ettekannded vahesegadel. 8. Kongressi lõpetamine ja resolutsioonide esitamine.

Kongressist kutsutakse osa võtma kõik sõjameeste ja vabadusvõitlejate organisatsioonid ning üksikvõitlejad üle terve maailma meie

sõjameeste ridadest. Sõnaõigusega võivad kongressist osa võtta kõik Eesti Vabadusvõitluslike Organisatsioonide liikmed ning üksikvõitlejad, kes endid kongressile registreerivad.

Kongressi raamkava täiendamiseks ettepanekuid võivad teha soovi korral kõik varem nimetatud isikud ja organisatsioonid, keda palutakse informatsiooni saamiseks ühendust võtta ülemaailmsel Eesti Päevade Rootsi Komitee Sõjameeste Toimkonnaga.

Sõduri-õhtu korraldatakse meie sõjameeste, noortele, vabadusvõitlejatele ja nende omakestele ning sõpradele, kus hubaselt meeleoluhõõtu sõnas, laulus, lavapildis ja muusikas antakse läbilõike Eesti Võitlejate rüümadest, muredest ja lootustest kodumaa kaistest või sõjaretki sooritades.

Eeltööd selle õhtu kavalese osa koostamiseks on juba alanud ja õhtu eriline olemus sellest külastajast, mis laiat maailmast Toronto-sse kaasa viiakse. Kõik meie kunstnikud, sõlitsid ja esinejad kes soovivad oma panusega kaunistada seda sõduriõhtu on teretulevud ja palutakse end registreerida ülemaailmsel Eesti Päevade Rootsi Komitee Sõjameeste Toimkonnale.

Nendes kolmes ürituses peegeldub eesti sõjameeste ja vabadusvõitlejate mõtted, soovid ja sihid suurkõhutamisel, mis saab uueks tähtsuseks olema meie vabadusvõitluse aktiviseerimisel.

A.P.

**METSAKODU
UUDISMAA**

POSTIARVE 694771 FALKÖPING

**VABAÕHUPIIRKOND EESTI
SKAUTLIKELE NOORTELE**

Pool sajandit Prantsuse Lütseumi asutamisest

Eesti Vabariigi algusaastad võib võrrelda kevadiste vete vabanemisega, mis tulevad jõulistena, tormates, eemaldades oma teedelt need kammitsed tükid ning tamm. Et vabaneda saksa-vene keelte ja kultuuri hegemonist ning läheneda Lääne-Euroopale, alustasid tegevust mitmed keeleteaduslikud seltsid ja instituudid, nende seas ka Prantsuse Keeleteaduse Seltsi poolt asutatud "Prantsuse Instituut Eestis". Selle instituudi ülesandeks oli prantsuse keele ning kultuuri levitamine Eestis. Et seda eesmärki saavutada, kerkis esile mõte Prantsuse keskkooli asutamiseks. Põrduiti "Alliance Française" poole, kust saadi selle mõtte kätkestamiseks nii ideelisi kui ka majanduslikku toetust. Haridusministri sellekohase loa ning Prantsuse saatkonna abielisel vastustel kutsus Prantsuse Instituut ametisse direktori ja õppejõud ning 1. augustil a. 1921 peeti kooli avavõtte. Pärnu mnt. 19 A asuvas Linna Poeglaste Kaubandus- ja Kommertsikoolis.

Aktuusele olid ilmunud peale rohke Instituudi liikmete mitmed välismaa esindajad, haridusminister Bauer, Tallinna linna esindaja, teiste koolide direktorid ning Prantsuse saadik M. Gilbert, kes kooli asutamistööd ise oli aktiivselt osa võtnud. Tallinna tänavapilt rikastus uute madruveormi riietatud ning tutitute kandvate õpilaste näol.

Lütseumi õppekorsus oli alul jootatud vastavalt Eesti alg- ja keskkooli õppekavadele 11-le õppeaastale: 6 klassi algkooli ja 5 klassi keskkooli kurses. Koolireformi teostamises 1934 uuendati vastavalt ka Lütseumi õppekorraldus ja kool jätkas tööd 4 algkooli, 5 progümnaasiumi ja 3 gümnaasiumi klassiga.

Lütseumi ülesandeks oli peale tavallise hariduse andmise oma kasvandikele võimaliku põhjaliku prantsuse keele oskuse võimaldamine, lähenedes õpilasi nende prantsuse kultuuri liidelt ning soodustades nende edasiõppimist Prantsuse kõrgemais õppeasutis. Vanemais klassides toimus ka prantsuse kirjanduse, ajaloo ja matemaatika õpetus prantsuse keeles.

Kool alustas tegevust 3 klassi ja 21 õpilasega. Esimeseks direktoriks sai Hans Margens ning üks esimestest

õpetajast oli pr. Lydia Aleksejev, kes jäi koolile truuks läbi kõigi aastate. Järgmiseks direktoriks saab Johannes Kiivel, kelle ajal kool kolis Linna VI algkooli ruumesse Uus 15. Kooli kooli populaarsusega kasvaski õpilaste arv, mis 1926 oli tõusnud juba 302-le. Kooli oli nüüd juba 9 klassi ning vaadata ümber avaramate ruumide järele. 1925 asus kool Riigi Tööstuskooli hoonesse Tehnika 1. 16 A. Kooli juhatajaks oli 1924-25 Bernhard Etruk, kellele järgnes Karl Vilhelmsen, kelle ajal 1930 kevadel väljus koolist ka esimene lend lõpetaja. 1934 lahkus K. Vilhelmsen, kelle järele täitsid lähemalt aega direktori kohuseid M.-le G. Brenot. Samal aastal tuli uueks direktoriks energiline Viktor Päss, kes asus "valitsema" juhtlausega: "Maja on vaja" ning juba jaanuaris 1935 teatav Prantsuse saadik minister Brühre koolile, et Prantsuse vabariigi valitsuse poolt on Lütseumile maha ehitamiseks määratud 100.000 kr ning nimensa suur summa määrati ka Eesti vabariigi valitsuse poolt, mille summa tuli riigivanem K. Päts isiklikult, külastades 4. aprillil 1935 Lütseumi.

Samal aastal 7 juunil kooli lõpuaktusel anti koolile üle ka lastevanemate lüputimkonna poolt muretsedud kooli lipp.

Koolimaja ehitamine aga viibis sobiva krundi puudumisel. See leiti viimaks Hariduse tänas ning Lütseumi hoone ehitustööd algasid 12. nov.

1936 arhitekt Johanson kavandi järgi ning 19. nov. toimus juba pidulik nurgakiviapanek. Nurgakivisse müüriti eesti ja prantsusekeelne akt, hoone fassaadi joonis, käibelolevat metallraha, kohalike ajalehtede numbreid ja õpetajate-õpilaste nimistu ja 1937 sügisel kolis kool juba uutesse ruumidesse oma majas.

1940 on kooli õpilaste arv juba kuuekordistunud ning selle aastaga lõpeb ka Tallinna Prantsuse Lütseumi kui sellenimelise kooli tegevus. Kuigi kooli iga polnud pikk, jõudis ta ju alles nooruki eani, siiski jõudis ta anda ka oma osa eesti haritlaskonnale paljude tuntud astide, inseneride, kirjanike, juhatajate ja teiste kultuuri- ja avaliku elu tegelaste näol.

Kuna kooli aastapäev puhtpraktiliselt mõeldi nihutada mõni kuu edasi 1.-le oktoobrile, millal pandi rinda ka lõpmärgid, siis kutsumise üles kõiki endisi Lütseumi kasvandikke, nii lõpetanud kui ka mittelõpetanud, lühinema meiega 2. oktoobril, et tähistada 30. juubelpäeva koosviibimise, mille kohta võib lähemat informatsiooni saada Muusa Jannes-Rockberger'ilt või Ellen Allikas-Villemann'ilt.

Langetame pea kõigi meie hulgast igaveseks lahkunud õpetajate ning kaasõpilaste mälestuseks, mõtleme tänuandes kõigile meie õpetajale ja uatame vaimu kae vete ning mandrite taga asuvatele kaasõpilastele.

H.R.—A.

Eskilstuna Eesti Seltsi praegune juhatus, koos endise, 20 aastat seltsi edukalt juhtinud esimehe Ed. Karjeliga (esireas kolmas vasakult). Esireas vasakult Hans Reiter, praegune esimees Lembit Aring, Eduard Karjel ja Lembit Pella. Taga vasakult Mart Kiiver ja Oskar Uusleer.

Eskilstuna E. Selts on tegutsenud 25 a.

Kui eestlased Teise Maailmasõja lõppjärele kodumaalt olid sunnitud põgenema suttus meid mitusada inimest Eskilstunas. Kui peavari leitud ja töökoht käes, elujärg natuke korraldatud, hakati kohe seltskondlikku läbikäimist ja kultuuri arendama. Eelkõige seltsi rajamiseks algasid 1945. Seltsi asutamise koosolek peeti 26. jaanuaril 1946 Frimurarehotellis, Kungsgatan 28. Koosolekul võitis os 18 sel ajal Eskilstunas elunevat eestlast. Ajutise juhatusse valiti: esimeheks Paul Rei, laekuriks Johannes Päll ja kirjatöetajaks Johannes Piiskop.

3. märtsil 1946 peeti samas Frimurarehotellis juba esimene korraline koosolek, millest võttis osa 33 liiget. Esimeheks valiti endine riigivõllikogu liige Mihkel Jüris, abiesimeheks seltskonnategelane Paul Rei, kirjatöetajaks Matti Vaher, laekuriks Johannes Piiskop ja juhatusse liikmeks Johannes Kivimägi.

Juhatus hakkas energiliselt tegutseda ja seltskondlik elu puhkes õitses. Pidusid, kontserte, koosviibimisi ja koosolekuid korraldati tihealt. Loodi näitering. Kutsuti ellu spordiring. Võrkpallimäng viidi kõrgele tasemele ja Eskilstuna oli aastate viisi võrkpalli kants ja on praegugi. Selts algatas laulukoori. Teiste eestlaste keskuste laulukoorid ja näiterupid sõitsid külla Eskilstunasse. A. 1946 võttis Seltsi poolt korraldatud üritustest osa 3762 isikut.

Näitlemine on olnud aastate jooksul üks Seltsi tähtsamaid tegevusi. Näitejuhtidena on tegetse nud Rein Veermets, Herman Nilise Ants Meema ja Paul Rei. Seltsi esimeheks näidandiks oli Rein Veermets laavastatud "Tuled karidel". Järgneisid Isade maa, Kosjasõit, Parvepoisid, Sõlmjaam, Vedelvorst ja paljud teised. Peab tähendama, et näitering tihiti käis näidenditega ringireil teistes eestlaste keskustes.

1948 asutati Seltsi segakoor Kustav Järvela juhatusel. Juba esimesel üldlaulupeol Stockholmis oli koor väljas täies koosseisus juhi ja lipuga. Koorilaul siiski ei ole nii järjekindlalt arenenud kui näitlemine ja

segakoor lõpetas varsti tegevuse. Startis meeste toetelkvartett, hiljem meeskoor, veel hiljem jälle segakoor. 1948 alustas tegevust Seltsi tantsuorkester Kristofor Pilmani juhatusel, hiljem Voldegar Järve ja 1950. aastast peale Mart Kiiveri juhatusel. Orkester oli mitme aasta jooksul heal järjel, käis mängimas eestlaste pidudel Stockholmis, Uppsalas, Kumbas, Södertäljes, Västerås ja Norrköpingis ja tuhanded eestlased on Eskilstuna Eesti Seltsi orkestri muusika järele tantsinud.

1948 asutati rahvatantsutrupp Arnold Ilvese juhatusel. Ilves oli juba Tallinnas, ÜENÜTO's rahvatantsu instruktorina tegutsenud ja arendas rahvatantsu Eskilstunas heale tasemele. Rahvatantsuga on tihiti pidude eeskavasid kaunistatud ja trupp on isegi esinenud Västerås ühke raekoja avamise pidustusel.

Selts on korraldanud ka omaette või koos teiste organisatsioonidega terve rea suvepäevi. 1953 korraldatud Kesk-Rootsi suvepäev õnnestus suurepäraselt: ilm oli soodne, küllalisi külg hea, üldmulje väga hea. Hästi õnnestunud suvepäev andis sobiva tõuke rahvuslikuks tegevuseks. 1959 mootorstaadionil korraldatud laulupeav õnnestus jällegi väga hästi, samuti 1963 ja 1967. Korraldatud laulupeavad. 1971 korraldas Selts koos Västerås Eesti Ühinguga suvepäeva Västerås.

1951 asutati Seltsi juurde bridzhiring. Ringi juhatajaks valiti Theodor Mast. Bridzhiring on tegetse nud korrapäraselt ja stabiilselt tänaseni. Praegu juhatavad ringi tegevust Eduard Karjel ja Johan Meriman. Peab kindlasti nimetama arvukaid välisteatreid küllalisestendusi, mida Selts on korraldanud. Eskilstunas on paljudel korraldajatel esinenud Pagulasteater, Stockholm Eesti Teater, endised eestlased, Signe Pinner, Anna Studd, Göteborgi Eesti Seltsi näitering ja teised.

Tähtsaks tegevuse osaks on Seltsil iga-aastane Eesti Vabariigi aastapäeva korraldamine, mis toimub koos teiste organisatsioonidega.

Seltsil on 50 liiget. Juhatus on 5-liikmeline. Esimeesteks on olnud Paul Rei, Mihkel Jüris ja Eduard Karjel. Praegu on Seltsi esimeheks Lembit Aring. Selts on aligusest peale püsinud rahvuslikul alusel ja tundemärgid näitavad, et ta püsib ka tulevikus.

Teaduslik-tehniline konverents

Lakevoodis toimusid järjekorras eesti teaduslik-tehnilised konverentsid, kusjuures käsitleti kirjavõtte, maamajanduse ja kosmoselaseid küsimusi. Ettekanded olid künnelt autorilt, laudkonnastuust oli neli ja toimus ka üks nõupidamiskokkolek.

Ettekannete juures oli uudiseks asjaolu, et mitu autorit kasutasid ettekannete illustreerimiseks kolmdeimensionsaalseid, mitmevärvilisi tundeid nii abstrakteid kui ka füüsiliste mõistete kirjeldamisel. Kasutati ka värvi-diapositiive, plaane, kaarte ning pööratavaid ripplehti diagramme esitamiseks.

Laudkonnastuust tehti muuhulgas agronoom Järvesole ettepanek koostada marjade alase mõistelise lühisõnastiku koostamiseks koos ingliskeelsete vastetega.

Nixonil ei ole aega Kanada jaoks

WASHINGTON (EPL) — Kanada peaminister Trudeau esitas USA presidendile kaks küllalteluks naabermaale, et arutada pakilisi küsimusi, m.h. majandussuhtlusi, mida on tekitanud USA uus majanduspoliitika ja kus Kanada leiab end olevat "siitu kannatanu".

Washington on teatanud, et president Nixon saab Kanadasse sõita alles järgmisel kevadel, kuna ta praegu on muude probleemidega, m.h. Pekingi-reisi ettevalmistamisega seotud. Kanada-USA läbikäimised peavad selle tõttu toimuma madalamal nivool. Kanadale on USA uus tollipoliitika tekitanud erilisi raskusi. Kuna peaminister Trudeau on kogu sead markantset ajanud USA-st eemaldumise poliitikat ja lähenedus Moskvale, siis võib Nixonil külastuse edasilükkamises näha ka teatud vastudemonstratsiooni.

Kirurg suri KGB-vanglas

Nagu läände jõudnud hilinenud teated jutustavad, on omaaegne Tallinna tuntud kirurg dr. G. Järvekiil surunud vangina aastaid taagr Narva vanglas.

Dr. Järvekiil arreeteriti NKVD poolt Tallinnas, kus teda esialgu kinni peeti. Seal otimetatud ta edasi Narva vanglasse, kus teda tabanud halvatus, mis pikapeale tema kannatustele lõpu tõi. Milles teda süüdistati, ei ole teada. Küll on aga teada, et sel ajal vangistati inimesi lihtsalt terrori pärast.

● New Yorgis keeleõpetajana tegutsenud agar noorsootegelane Liilia Corradi viibib Euroopale ja võttis os Shimaal Edinburghi muusikapidustustel. Peale Inglismaa külastas ta ka Prantsusmaad. Viimastal ajal Euroopareisi viibib ka organist ja helleloja Helen Tobias-Duesberg New Yorgist.

Väikseim haigestumus vähki on Eesti saartel

Eesti Geograafia Seltsi "Aastaraamatus 1969" esitatakse ülevaade Väiksema geograafilisest levikust Eestis (autor: M. Rahu). Ülevaates kasutatavad andmed pärinevad aastast 1963 — 1966. Sissejuhatuses meenutatakse, et uuritakse hinnangute kohaselt 50 — 80 prots. kõigist vähktõvevormidest tekkivad ja arenevad väikeses konna mõjurite toimel. Ka seostatakse erinevalse vähkkasvaja haigestumise nii looduslike (kliima, mullastik, pinna- ja põhjavee jne.) kui ka sotsiaal-majanduslike (töö- ja elutingimused, toitumine, harjumused, tavad ja teiste) tegurite omajärgi.

Eestis hõlmab määrvähk pahaloomu lise kasvajatate üldarvust 25,7 prots. (meestel 29,2 ja naistel 22,9 prots.). Meestel on maovähkhaigestumus suurim Kirde-Eestis, naistel Kagu-Eestis. Üldse on mõlemast soost elanike haigestumus summaarne näitaja maksimaalne Kirde-Eestis, väikseim Edela-Eestis.

Oletatakse, et Eesti kirdeosa elanike suhtelisel kõrgem maovähkhaigestumus seostub suurel määral põlevkivi-keemiatööstusest lähtuvate kahjulike ühenditega, sest viimased loovad küllaltki soodsad võimalused eksogeensete kantserogeenide kumulatsiooniks inimorganismis.

Kopsuvähi arvele langeb Eestis vähihaigestumise struktuuris 12,8 prots. (meestel 24,0, naistel 5,6 prots.). Suhtelisel suurem on haigestumus Kirde- ja Loo-Eestis, madalamal saartel. Meestel esineb kopsuvähki 9,3 korda rohkem kui naistel. Kopsuvähi tekke peamisteks mõjuriteks peetakse suitsetamist ja saastunud õhku. Viimane on eriti nähtav linnas ja maaelanike kopsuvähkhaigestumuse statistikas. Lisaks on ka tööstusettevõtete ja elukondlike hoonete küttekoldeist õhku satuvate suits-heitmetega seotud kopsuvähi sagedasemat esinemist tööstuslikult enam arenenud piirkondades. Sega ka Kirde-Eestis ja Tallinnas.

Nahavähk moodustab Eestis haigestumissuhtedest 9 prots. (meestel 7,5, naistel 10,2 prots.). Maksimaalne on haigestumise näitaja nii meeste kui naiste osas Kagu-Eestis, minimaalne saartel.

Osa teadlasi väidab, et Kagu-Eestis soodustab nahavähi tekkimist suitsusauna kasutamine, sest veel nüüdki domineerivad Kagu-Eestis suitsusauna. Teaduslikus seletuses märgitakse, et "suitsusauna sisemus saastub kiireks tarvitava puidu mitteraetliku põlemise produktidega, mis sisaldavad kantserogeenide ühendeid (näiteks bensopireeni)".

Enakakaelavähk hõlmab kõigist haigestumissuhtedest 8,1 prots. (naiste osas 14,7 prots.). Kõige sagedamini haigestutakse Edela-Eestis, kõige harvem — saartel.

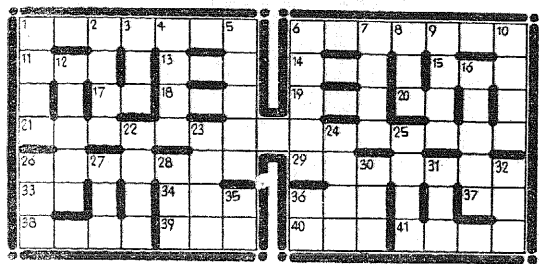
Rinnanäärmevähi osatähtsus vähihaigestumise struktuuris on 5,6 prots. (naiste statistikas — 10,3 prots.). Esimehe kohta ütleb: "Ehkki mõnevõrra ülekaalukam on haigestumus Kirde-Eestis, tuleb sotsiaal-majandusarjoneid erinevusi lugeda siiski väikesteks."

Üldiselt näitab vähkkasvaja geograafiline leviku vaatlus, et Eesti sotsiaal-majandusarjoneid elanike naha- ma- kopsu- ja emakakaelavähkhaigestumises esineb olulisi territoriaalseid erinevusi. Viimased tingivad mõjuritena võivad arvesse tulla mitmed väliskeskkonna tegurid.

Üldse on kõrgiselt pahaloomulistes kasvajatess haigestumuse summaarne näitaja meestel suurim Kirde-Eestis, naistel Kagu-Eestis. Väikseim haigestumus esineb Eesti saartel (seda nii meeste kui naiste osas).

EESTI KULTUURI KOONDIS
POSTGIRO 57588

EPL ristsõna nr. 28

Paremale: 1 käib tihti haigusega kaasas 6 kergelt hüppama 11 kaubanduslik tehing 13 elukute 14 väike veenire 15 vaas (rootsi k.) 17 naatrium 18 Norra näitlejatar 19 Ullmanni eesnimi 19 vabaduseta inimene 20 jõgi Lätimaal 21 teatud liiki kunst 26 moodukas 29 on need, kes ei seisa 33 alumiinium 34 autoosade tehnikas 36 silmahaigus 37 esineb hispaania nimes 38 kandevee möte 39

röövkalda 40 selge 41 upsakas, ennast täis.

Alla: 1 ajamoot 2 voodirööti 3 türgi tiitel 4 karm 5 programmis 6 peab iga õpilane minema 7 koht 8 meri (ingl k.) 9 teen lahti 10 patika 12 rahuühik Hispaanias 16 otsekohesed 22 hea kasvuga, 23 toltaine 24 jõgi Baieris 25 küla Pärnu lähedal 26 on hea laps 27 poliitiline Eesti org. Rootsis 28 nõusolek 30 laarastav jook 31, sama, mis 28 alla 32 saksakeelne artikkel 35 laiskelajas 36 kaassõna.

Lahendus 27:

Paremale: 1 Jaava 4 Peron 7 nunn 9 Ian 11 Dubarry 14 ta 15 nli 17 Korea 18 SAS 19 kask 20 relv 21 ine 22 pilet 23aasDesiree 28 aia 29 jaura 30 varas 31 veski.

Alla: 1 Juliane 2 and 3 vauk 5 Eira 6 Ray 7 Nanking 8 aar 10 kasvaja 12 Boris 13 Reger 14 Talvari 16 ise 18 sea 22 pesa 23 Lie 24 Teje 26 dir. 27 eas 28 Aa.

Eesti koka-kunst näitusel

VANCOUVER (VES) — "Tunni aja pärast algab Eesti kokakunsti demonstratsioon." "Kolmverand-sundil Eesti kokakunsti demonstratsiooni." "Peole tunni pärast näete Eesti kokakunsti esitamist" ja nii edasi iga veerand tunni järele teatakse valjuhääldajad Vancouveri suurel näitusväljakul esmaspäeval, 23. augustil, ilusa ilma täitu oli inimesi liikumas tühadeid. Eesti nimi jäi kõigile meelde, ka neile, kes seda enne polnud kuinud.

Demonstratsioon korraldas 5 daami, eesotsas Vancouveri Eesti Seltsi tegevaldajaga: Veera Önnapu ja Mal-le Vasara. Kaasa aitasid Mann Talve, Maret Önnapu ja Merike Nurming Torontost.

Esimene ainek oli võetud "sünnipäeva-kohvi". Kohal oli kringsel, sünnipäevakohvi ja kohupiimakook. Demonstratiivne lihapirukate, piparkookide ja küpsiste "seekõrvade" valmistamine. Kohvilaud oli ehitatud küü-naldegas ja eestimustriilise lauakatte-ga. Ka seinale oli pandud Eesti käs-iitoid.

Rahvahulk jälgis suure huviga eestlaste väljapanekut ning daamide toimetamist. Mitmed pealtvaatajad tulid pärast demonstratsiooni esitatud toitude retsepti saama. Mõnele lubati veel posti teel saada täiendavat informatsiooni.

Ivaski Soome-reisi JÄRELPEEGELDUSI

HELSINGI (VES) — Oklahoma ülikooli kirjanduse ja moodsate keelte professor Ivar Ivask veetis koos abikaasa Astridiga järjekordest suve Soomes, kus võitis hiljuti osa ka Lahtis peetud kirjanike konverentsist. Soome ajakirjandus on pärast seda pühendatud dr. Ivaskile rohkelt tähelepanu. Häälihtunud ajakirjas "Suomen Kuvalehti" on Helkki Brotheruse sulest pikem intervjuu-artikkel pealkirja all "Ivar Ivask. Suntuila shamaan", mille juhatas sisse suur ülevõtte luuletaja-professorist sõnendipäris Poulavden järel. Teine foto kujutas Ivaskit koos abikaasaga nende Suntuila suvemaja uksest ning kolmandal näeme Suntuilat, Ivaskit "Tutkinotkut", nagu ta seda suvekodu oma intervju-erijale on iseloomustanud, täispildis.

Brotheruse artiklist nähtub, et Ivaskid on veetnud Soomes ühtekokku 8 suve, siimased neli järjest Suntuilas. Brotherus iseloomustab Suntuilat kui suurepärast paika mediteerijale ja värskepale, kuna sealne loodus on oivaline ja kaunis.

Oma kolmeleheküljelises intervjuus märgib selle autor, et eestisoost dr. Ivaski ema oli lätlanne ning et Ivask on veetnud lapsepõlve Riias, kus elas muide ühel ja samal tänaval Astridiga, kuid keda ta siis ei tundnud. Nad tutvusid alles Marburgi ülikoolis Saksamaal ning asusid pärast abiellumist Amerikasse, kus Ivask saavutas oma magistri- ja doktori-kraadid.

Intervjuus ütleb, et dr. Ivask on nüüd Oklahoma ülikooli õppejõud Normanis ning sama ülikooli juures ilmuva ajakirja "Books Abroad" toimetaja. Brotherus jutustab ka 10.000-dollarilisest kirjandusauhin-nast, mida "Books Abroad" jagab iga kahe aasta järele ning mille esimesena sai 1970 kadunud itaalia luule-taja Giuseppe Ungaretti.

Ivar Ivask on intervjuerijale väit-nud, et Soome on tema teie kodu-maa ning et ta nimetab end pagulas-kirjanikuks. Ta annab tunnustuse kaasaegsele okupeeritud Eesti kirjan-dusele ja kultuurile selle asul, mida ta on lugenud ja ka kuulnud raadio kaudu. Ka on ta intervjuer-rijale märkinud, et pagulaskirjaniku-na on ta leidnud tagasihite oma laps-põlvse keele — Eesti keele juurde — ning seda Soome kaudu. Ta on li-sanud, et kriitikat ja artikleid saab kirjutada igas keeles, kuid värske ik-kagi ainult igahine emakeeles, mis-pärast tema kirjutab neid Eesti keeles.

Ka on dr. Ivask jutustanud "Suomen Kuvalehti" intervjuerijale, et tema perekonna alguurud pärinevad Soomest, kus Rääsiläis esineb Ivaskite nime. Esialgselt "Soomes Hendrik" siirdus Soomest Eestisse. Dr. Ivaski südame-soojas aga kuulub kogu Balti alale, mille kohta intervjuus on ka näiteld Soome kui ka Balti teemadid käsitlevat Ivaski luulest soomekeelses tõl-kes.

Oma intervjuus on dr. Ivask iseloo-mustanud ka soome kaasaegset luu-let ning andnud sellele kõrgema hin-nangu kui prozale, nimetades oma lemmikute na poeete, nagu Helvi Juyonen, Tuomas Anhava, Eeva-Liis-a Manner ja Pertti Nieminen.

Seoses kirjanike konverentsiga Lah-tis ja Ivaskite osavõtuks sellest on rootsikeelne "Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning" toonud oma 13. augusti numbris Gunars Irbe sulest artikli, mis käsitleb peamiselt rahvusvahelist kirjandusajakirja "Books Abroad" dr. Ivaski toimetusel ning milles tunakse peale pikemate artik-elite arvustusi 66-es maailma keeles il-muvate raamatute kohta.

Ning Helsingis ilmuv kultuuriaja-kiri "Nootti" on oma selle aasta kuunendas numbris avaldanud arvus-tust dr. Ivaski kolmandast luuletus-kogust "Ajaloole alad" Martti Rauhala sulest pealkirja all "Ivaskin kolmas". Arvustus on tunnustav ning analüü-si kogu üksikarju põhjalikult, mär-kides, et kogu luuletuste põhituu-maks on metafüüsiline elutunnetus ning et luuletaja endas on annus samaani kui ka humanisti. Martti Rauhala on muide tõlkinud soome keelde Ivaski luuletust "Värsahalo kroonika", mis ilmus samuti ajakir-jas "Nootti", kuid moodunud aasta esimeses numbris.

Näib, et luuletaja Ivar Ivask on fennofiilna hästi tuntud ka soome kirjandusloolaste ja kirjanike hulgas. Martti Rauhala on talle valmis and-ma isegi paika soome kirjanduses, kui mitte päris-, siis adopteeritud pojana — ilmselt ta soomeetlastele luuletuste kui ka üldise kiindumuse pärast Soomesse ja ta looduse.

Akad. eksamid

Magistrikraadiga informatsiooni-teaduse alal lõpetas Drexeli Ülikooli Hells Miido. Lõpetanud Ursinus kolledži keemia alal, töötab värske magister Franklin Institutsiooni Philadel-phias juhtivalt õhupuhatuse probleemide alal, alludes keskvalitsusele. Ta asus ka doktoritöö ettevalmistu-sele kliinilisele psühholoogia alal.

Ameerikas külastas sugulast Laine Leichter ning tütar Etna ja Kaarel Lenk. Inglismaal oli venna juures Aleksander ja Ona Polding ja tütre juures Jenni Luht. Ruimeenias kü-lastas tütar Linda Nirgi ja Tshheh-hoslovakkias tütar Anna Kullerkup. Soomes viibis õe juures Aleksander Sidorov, venna juures Maimu Mitt, tütre juures Eva Penne ja seoses õe matusega Simon Libertals.

Rootsist sõitis Heino Linusele kül-la öde, Lidia Silberite öde, Valenti-ne Tupitsala poeg pojaga. Laine Ra-jasale vend.

Prof. Ivar Ivask.

ningu kui prozale, nimetades oma lemmikute na poeete, nagu Helvi Juyonen, Tuomas Anhava, Eeva-Liis-a Manner ja Pertti Nieminen.

Seoses kirjanike konverentsiga Lah-tis ja Ivaskite osavõtuks sellest on rootsikeelne "Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning" toonud oma 13. augusti numbris Gunars Irbe sulest artikli, mis käsitleb peamiselt rahvusvahelist kirjandusajakirja "Books Abroad" dr. Ivaski toimetusel ning milles tunakse peale pikemate artik-elite arvustusi 66-es maailma keeles il-muvate raamatute kohta.

Ning Helsingis ilmuv kultuuriaja-kiri "Nootti" on oma selle aasta kuunendas numbris avaldanud arvus-tust dr. Ivaski kolmandast luuletus-kogust "Ajaloole alad" Martti Rauhala sulest pealkirja all "Ivaskin kolmas". Arvustus on tunnustav ning analüü-si kogu üksikarju põhjalikult, mär-kides, et kogu luuletuste põhituu-maks on metafüüsiline elutunnetus ning et luuletaja endas on annus samaani kui ka humanisti. Martti Rauhala on muide tõlkinud soome keelde Ivaski luuletust "Värsahalo kroonika", mis ilmus samuti ajakir-jas "Nootti", kuid moodunud aasta esimeses numbris.

Näib, et luuletaja Ivar Ivask on fennofiilna hästi tuntud ka soome kirjandusloolaste ja kirjanike hulgas. Martti Rauhala on talle valmis and-ma isegi paika soome kirjanduses, kui mitte päris-, siis adopteeritud pojana — ilmselt ta soomeetlastele luuletuste kui ka üldise kiindumuse pärast Soomesse ja ta looduse.

Akad. eksamid

Magistrikraadiga informatsiooni-teaduse alal lõpetas Drexeli Ülikooli Hells Miido. Lõpetanud Ursinus kolledži keemia alal, töötab värske magister Franklin Institutsiooni Philadel-phias juhtivalt õhupuhatuse probleemide alal, alludes keskvalitsusele. Ta asus ka doktoritöö ettevalmistu-sele kliinilisele psühholoogia alal.

Ameerikas külastas sugulast Laine Leichter ning tütar Etna ja Kaarel Lenk. Inglismaal oli venna juures Aleksander ja Ona Polding ja tütre juures Jenni Luht. Ruimeenias kü-lastas tütar Linda Nirgi ja Tshheh-hoslovakkias tütar Anna Kullerkup. Soomes viibis õe juures Aleksander Sidorov, venna juures Maimu Mitt, tütre juures Eva Penne ja seoses õe matusega Simon Libertals.

Rootsist sõitis Heino Linusele kül-la öde, Lidia Silberite öde, Valenti-ne Tupitsala poeg pojaga. Laine Ra-jasale vend.

Naisröövli-d eestlasi "puistamas"

NEW YORK (VES) — New Yor-gis sagedaste tänavaröövide juures on ilmnema hakanud ka naisrööv-liid. Paar eestlast on juba olnud nende efektiivsete "daamide" kütü-sis, kes on olnud negressid.

Eestlane R. L., peatusdes kella 14 paigu Lexington Avenüü nurgal (sel tänaval asub eesti kirik) tormi ajal oma pahupidi läinud vihmavarju korraldamiseks, leidis äkki, et kaks musta näitsikut on kummalki poolt ta käed haaranud, kuna kolmas väk-kiirelt noaga läbi lõikas ta tagumise pükstasku, et rahakotti kätte saada. Seades selle pihku, panid kõik tüd-rukud jooksu. Õnneks õhvirle ei si-slakund rahastaku muud peale au-tojuhi loa.

Mõni aeg tagasi langes umbes sa-mal moel mustade naisröövlite kätte kaasmaalane V. S., kelle rinna taskust oati väkikirelt kätte saada. Ka siis püü-sid mustad tänavatüdrukud pege-nema.

Talts jäi koju

Limas, Peruus toimuvad tänavu-sed maailmaleistreivõistlused täst-mises. Nagu selgub nõukogude aja-kirjandusest, puudub võistlejate hulgas Jaan Talts, kelle kohta on üteldud, et kojujäämine on tingi-tud "tervislikest põhjustest".

Mis eestlasi suurtõstjal viga on, seda ei üteld. Teatavasti purustas ta al-lest hiljuti terve rea maailmarekor-deid.

Stockholmis sündis Inga-Liit Peedule ja Bernt Österholmile teine poeg.

Torontos abiellus dr. Ants Tol muusikaliitlase Inga Tammsalu-ga. Peigmees, kes on arst USA-s Bostonis ja Harvardi ülikooli lek-tor, on helilooja Roman Tol poeg. Praut õpib Toronto ülikoolis muu-sikajalgu.

RAADIO SAATED eestlasile

AMERIKA HÄALE eesti saad-antakse iga päev kl. 16-16.30 ja 17.30-18.15 Rootsi aja järele lai-nepikkuselt 13 m (21740 kilohertsi), 19 m (15235 ja 15270 kh), 25 m (11960 kh) ja 31 m (9660 kh).

Lisaks kõigis saatets antavaile päevauudistele ja kommentaaridele päevaküsimuste kohta on eriteemad käsitlet eestikeelseis saatets järgmises rõhuasetusega: Pühapäeviti esimeses saates usu-lisi meditatsioone, kumbagis saates tänapäeva noore põlvkonna küsimusi, esmaspäeviti Ameerika olusid, teisipäeviti väis-eesti kroonika, kolmapäeviti repor-taazhe — hõlmates kultuurikroo-nikat, neljapäeviti teaduse ja teh-nika vaatlusi, reedel majanduse ja inimeste elu järele küsimusi ja laupäeviti ülevaade näidala sünd-mustest ja kultuurikroonikat, hõl-mates väiseseestlasti.

EESTI VABADUSE HÄALE saatets Madridi raadio kaudu toimuvad iga päev ja kuulavad Rootsi aja järgi kl. 19 hiljalainel 32 m. Saadet korraldab järgi-sel päeval kl. 8 hiljalainel 30,7 m ja teist korda kl. 12.30 hiljalainel 30,7 m.

USULISE SAATED Trans World Radio kaudu iga pühä-päeval, teisipäeval ja reedel kl. 18.30-18.45 hiljalainel 25 m.

Kohaliku elu

STOCKHOLM

Dots. Tauli loeng

Eesti Teaduslik Selts Rootsis korraldab tähepäeval 28. septembril Eesti Komitee ruumides, Drottningatan 85-1, Stockholm, ettekandekooseleku. Alguks kell 17.30.

Kõneleb dotsent Valter Tauli teemal "Keel kui vahend". Kõik ette-kandest huvitatud on teretulnud.

STOCKHOLM

O. Mikiveri kunstinäitus

Laupäeval, 25. septembril avatakse Väli-Eesti galeris, Tullportsgatan 174 (T-bana Hornstuli) kunstnik Olev Mikiveri teoste näitus. Kunstnik saab Malmöst näituse avamisele ja on lubanud temale omasel isikupa-raselt viisil teosed kommenteerida. Näituse avamine toimub laupäeval kell 13.00. Väljapanek on avatud ka pühapäeval kell 13.00-16.00 ja äripäe-viti 9.00-17.00.

STOCKHOLM

Päismete müük

Päismed Eesti laste muusikalise-le püüdlõunale Ooperi-Rotundas on müügi Eesti Päevalehes, Wallingatan 32, 1 trp.

**Eesti Päevalehe
TELLIMISPOSTGIRO
number on 156770-0**
(Eesti Päevaleht Förlags AB,
Box 667, 101 29 Stockholm)

Lugupeetud tellijate palutakse mitte kasutada enam varasemat Esiküsimä-Kurireni tellimispost-girot ega vanu sissenakuskaarte sellele postgirole, kuna Eesti Pä-

valeht on kogu tellimisasjaaja-mise üle võtnud. Tellijatele tule-vad endiselt sissenakuskaardid, nüüd aga juba uuele postgirole.

Leinateateid

Kanadas õnnetus tagajärjel sur-
nud meie kallist onu- ning
täditütar

Wilhelmine Vadi't

n-na Lampson

mälestavad sügavas kurbuses

ERIKA ROSSMAN
ARVED ROSSMAN
PRUIT ARDNA

Armast sõpra

Johan Koger'it

mälestab leinas

SULEV SEVARI
perekonnaga

Armas kooliõde

Hilja Kuusk

† Londonis

Mälestavad

TTG VI LENNU KLASSIÖED

Armast viilistlast

Manivald Loite't

* 23. 10. 1907 S:t Peterburgis

† 2. 09. 1971 New Yorgis

mälestab sügavas leinas

KORP! TEHNOLA

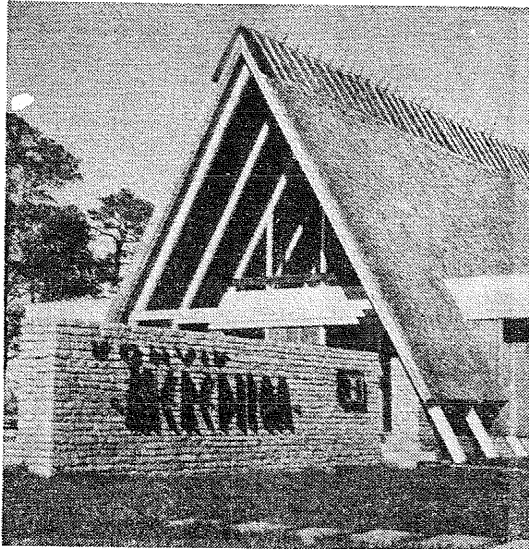
**Ludmilla
Lorents'it**

mälestab leinas tema 3-ndal

surma aastapäeval

ABIKAASA

Tuhandete tallinlaste suvituskohaks on Rannamõisa asula

Kohvik "Merepiiga", mis on tallinlastele populaarseks välis-
sõiduobjektiks.

Rannamõisa on endiselt tallinlaste suvitus- ja väljasõidukoht, kuhu autoturistide jaoks rajati hiljuti ka Eesti esimene camping. Teatnikus "Matkateid Eestis" märgitakse, et tarastamata suvilad paiknevad hajali metsa vahel ning tunduvalt üsna loomuliku täiendusega loodus-
maastikute.

Naabruses võib näha gigantseid rändrahnne, kusjuures suurim neist on ligemale 14 m pikk, 10 m lai ja 5 m kõrge. Rannamõisa paekallas ulatub otse mereni ja on niivõrd järsk, et vee juurde pääseb vaid üksikutes kohtades.

Turistide ja suvitajate kasutada on Rannamõisas uus ja moodne, kaunis vana-talu stiilis kujundatud kohvik "Merepiiga". Telgplats ise asub Rannamõisa pargis.

Rannamõisa pangaterrassil asub vanadekodu, mille kasutuses on 1754 ehitatud endine Lucca suvila, mida iseloomustatakse kui üht Tallinna ümbruse huvitavamat puithüüsi.

Vanadekodu ümbritsevad võimsad tammed, põlised vahtrad, saared ja pünnad, pikad kuused ning üle katuselaua ulatuvad elupaad moodustavad väikese pargi, mida läänest-
edelest piirab järsk lubjakivistang, üldkõrge teatnikus. Vanadekodust mööda viib treppina alla laskuv jalgrada mere äärde, kus ranniku omapäraks on rändkivide rohkus madal-
las rannavees.

Tallinnast 15 km läände jääv suvituskoht Rannamõisa kujunes välja

endisest Muraste karjamõisast. Endise asula kohta öeldakse broshüüris, et kunagistest mõisahoonetest on vähe säilinud. Veid vanemad inimesed mäletavad, kuidas nägi välja praeguse sisejaoskonna lähedal asunud madal mõisavalitseja maja.

See suvitusrajoon, kuhu esimesed suvilad ehitati juba möödunud sajandil, on tegelikult Vana-Rannamõisa. Hiljem tekkis ka Tabasalu ja Vana-Rannamõisa vahelise kuusliku varju suvilarajoon, mis pani aluse Uue-Rannamõisa tekkele.

Enne sõda oli tallinlastel Rannamõisas sõiduks võimalik kasutada ka raudteed. Tegemist oli Vääna-Liiva liiniga, mille ääres oli olemas ka Rannamõisa-nimeline peatus. Harku maantee ääres. Mõned aastad tagasi aga raudteeliin likvideeriti, kuna see oli majanduslikult mittetasuv.

Moodsa Rannamõisa kujundamis-
alustati üldi 50-ndate aastate lõpus, mil Vana-Rannamõisa lüüdi üheksa-
kava maaüksuseks, mida hakati tallinlastele suvilakrante andma. Juba paari aastaga oli kogu metsalaunne suvilad täis ja liikluse hüüdnimeks asustati suvilate-linnakest laarav paari kilomeetri pikkune ringte.

Ametliku statistika kohasel on Rannamõisa küllaltki suur suvitusasula, kus oma suvepuhkust veedavad tuhandet tallinlast.

Tulevikus ei peeta otstarbekaks sinna uusi suvilaid ehitada, küll aga võivad kõne alla tulla pansionid ja hotellid. 1963 ehitati Tallinna Hotellit-
ruste ühe Rannamõisa läänesevras asuva hoone ümber Tallinnast külas-
tavate turistide öökorteriks.

Autoturistide camping-platsil on matkajate kasutamiseks mitu kahes-
kohalist, neljaks jagatud paviljoni ja peale selle üsna suurem korpus, mida on võimalik kasutada ka talvel. Eesti vana-talu matkivus ehitustiheduse kõr-
ge raskusega kohvik "Merepiiga" on laagrist pisut kaugemal ja üsna kõrge peaklaas serval.

Veel üheks vaatamisväärsuseks Rannamõisa on peakivist kirik-ka-
bel, mis sai valmis 1994. Turismi-
broshüüris soovitatakse seejuures viidata ka kiriku kõrval asuvat kalmistut, mille arhitektuur ja ku-
jundus üldiselt kõneleb rannaraha-
heast maitsest.

Administratiivselt kuulub Rannamõisa Harju rajooni koosseisu.

Saksamaa eesti noorte suvikodu

GEISLINGEN (EPL) — Saksamaa eesti noored veetsid ka tänava Keskkomitee korraldusel oma suvepuhkuse Läänemere kaldal Beck-
holms, kus kõlas kolm nädalat eesti keel ja välises eesti meel. Koht selleks on ideaalne, vahetult mere kaldal, kaugel asulast ja liiklusteedest. Nüüd on seal juba esimeste kollaste sügislehtede lina-
gedes valisemas vaikus ja noored on tulnud tagasi oma kodukoha-
desse, võttes kaasa ka peale ilusa suvepuhkuse täiendavaid teadmisi
meie kodumaast ja selle saatusest.

Suvikodus toimus ka kaks lõkke-
õhtut, kus noored esinesid rahva-
laulu- ja laulutekannetega. Eriti
meeleolukaks kujunes lõkkeõhtu ko-
du lõpul, kus noored istusid koos
kasvatatavate lõkketule ümber koos
kuni keskööni, esitades rea ettekan-
deid.

Suvikodu külastajate hulgas oli
endine Hamburgi Eesti Komitee lii-
ge ja praegu USA-s New Yorgis
sektorkondlikul alal energiliselt tegev
pr. Kerjan-Krumpeter. Samuti kü-
lastas kodu Keskkomitee esimees
Joh. Västriku koos esinduskogu liik-
me J. Säreviga.

Töö ja tegevusega suvikodus võis
jääda täiel määral rahule ja ol-
gu siinkohal teadmiseks, et need
dollarid ja kroonid mida kallid
kaasamaalased on lahkelt saatnud
igal aastal Saksamaale suvikodu
korraldamiseks, ei ole mitte asja-
ta kulutatud.

Kasvatatavad-õpetajad on teinud

suvikodus noorte suvepuhkuse ja su-
velõbude kõrval oma parima, et
täiendada noorte teadmisi rahvusli-
kes ainetes, õpetades neile ka ees-
ti laule ja rahvatantse.

Nagu igal aastal nii toimis ka tä-
navu kodu lõpul laste teadmiste
kontrollimiseks testid, kus kohtade-
le tulid järgmised noored:

I a astmes: Ellen Olthoff, Angela
Holzmeyer ja Linda Olthoff, kõik
Oldenburgist. Olgu muuhulgas mä-
rgitud, et eelmärgitud noorte emad
on endised suvikodude kasvandikud.
I aste: Tiina Liiv, Lübeck, Linda
Kompa, Augsburg, Arne Bünger,
Hamburg.

Korraldati veel deklamatsiooni
võistlus, kus võitis osa 9 õpilast.
Premieeri Kadri Einmann, Biele-
feldist.

Suvikodu juhatajaks-õpetajaks oli
suvikodude kasuagene juhataja
Keskkomitee sekretär Jaan Lepik
ja õpetajateks-kasvatatavateks väsimat-
ud täienduskoolide ja suvikodude
õpetajad-kasvatatavad Pärja Inari ja
Leida Kingsep, Hamburgist. Abi-
kasvatatavaks oli endine suvikodu kas-
vandik Helgi Liiv. Lübeckist ja ko-
kaks lähemat aega suvikodu lõpu-
loolel Vaike Jalakas, Oldenburgist.

Samaaegselt laste suvikodude toim-
sus ka skautide-gaaside laager, mis
viidi läbi Heidelbergi ruumis ja mis
samuti õnnestus.

Lühiteated Ameerikast

● Noored konservatiivid otsustas-
id oma kongressil Houstonis toet-
ada presidentivalimistel praeguse
asepresidendi Spiro Agnew kan-
didatuuri, kuna nende arvates
Nixon oleval "kaldunud liiga va-
semale".

● Senati väliskomisjon ei saanud
tutvuda USA välisuse kavaga sü-
jalise abi andmiseks välisriikide-
le, kuna president Nixon seda ei
lubanud. Väliskomisjoni esimeheks
on senator Fulbright, kes on äge
Nixon'i vastane eriti Vietnami kü-
simuses.

Stockholmi Eesti

LASTEAD

otsib

PRAKTIKANTI

äripäeviti kl. 9.30—12.30.

Lähemaid andmeid: Siim Saare,
tel. 1661 10 61 87,
kodus 38 76 71

VÕIMALUS SAKSAMAA

Otsime oma Saksamaa osakonda energilist reisi-
jat — bandaschisti — usaldusmeest. kogemus-
tega müügi alalt.

Asukoht Lübeck. Hea palk ja tulevikuvõimalused meeldivas Hansa
miljões. Firma auto, korteriküsimus kohe lahendamisel. Tehniline
bandaschisti väljaõpe tasuta, väljaõppe ajal täispalk.

Lähem informatsioon: dir. Siim Saare, tel. 08/10 61 60

IFB ANATOMISKA BANDAGE AB

Västmannagatan 5, 101 23 Stockholm

Kui esineb surmajuhutun

Konsulteerige suurima usaldusega
matusebürood

**Thure Söderquist
Begravnings &
Eldbegängelsebyrå**

Mariatorget 1

116 48 STOCKHOLM

Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

**Eestikombelised
matusetalitused
Ööpäevane valvekord**

Lend Läände 1972 registreerimine jätkub septembris

Nagu EPL kuuleb on registreerumise lennuk Esimestele Ülemaailmsetele eesti Päevadele Kanadas 1972. aastal võtnud jälle uut hoogu siigse saabudes. Septembri kuu jooksul on maksvad veel rohelised registreerimislehed seal trükitud hindadega, kuid alates oktoobri kuust tuleb trükkida uued reg. lehed uute kõrgendatud hindadega. Selle asjaolu ongi seletatav viimase nädala uute sõitjate juurdepoole, ja ka arvatavasti asjaolu, et nüüd suve möödudes hakatakse planeerima tulevase aasta puhkust. Huvitat on aga asjaolu et siiski ligi 750 kaasmaalast oli suutnud omad plaanid kavandada nii varakult kui eelmisel talvel.

Juba varakevadel sõlmiti lepingud lennuseisidega kuuele lennukile, selles et tagada lennukite saamist, kuna lend toimub ju kõrghooaja keskel juulis ja siis on üldse raske saada lennukid, kuna peanagu kõik lennukid töötavad kontraktide alusel reisibüroodega ja sel ajal on turiste vool Vahemereadele ja mujale suurt.

Neli lennukit on üüritud Pan American Airways'i käest, milline on maailma suurimaid lennukihinguid. Pan Am'i lepingu alusel olid üüritud esialgselt Boeing 707 tüüpi neljamootorilisi jet-lennukid. Kuid siin on mõeldav, et küllaldase reisijate arvu puhul mõnel alternatiivil saab kahte nendest välja vahetada Pan Am'i Boeing 747 õhuhülgasle "Jumbo-jet". Need lennukid on mõeldud eestlaste transpordiks New Yorki või Niagarasse.

Ülejäänud kaks lennukit tulevad Skandinaavia lennukihingust (SAS), mis on mõeldud Toronto otseleenu alternatiividele. Need kaks lennukit on Douglas-8, populaarselt kutsutud DC-8.

Nagu kuuleme on kõige odavamaks alternatiiviks momentaalselt Stockholm-New Yorki lend, mis

maksab praegu 1000:- kreoni äralennuga 30. juunil. Kalleimaks lennuk on Toronto alternatiiv.

Nagu juba varem oleme teatanud, on umbes kaks kolmandiku reisijatest valinud New Yorki või Niagaraga alternatiivid, kuna need on odavamad ja võimaldavad samaaegselt näha turismi seisukohast huvitavaid paiku, nagu New York ja Niagara kosk.

Ülemaailmsed päevad Torontos algavad 8. juulil ja lõpevad 16. juulil, samal päeval algab aga Eesti Sakutlike Noorte järjekordne Maailmaläbiger "Kotkajärvel" kestes nädalapäevad.

Eesti päevade kohta võib alati saada andmeid aadressil: "Lend Läände", Box 11653, 750 111 Uppsala.

1972 aasta "Lend Läände" toimub sellistel lennukitel.

E. V. Saksa kõne PEN-is

Algus lk. 1

neile privileege asutada oma sie-seisvaid PEN-klubisid ja on sellega neid kaitsnud suurte rahvaste lämatavate mõjude eest ning aidanud neil hoida oma identisust.

PEN on avanud ka ukse seni vähetuntule keelkondadele teistel kontinentidel, mida tuleb pidada suureks teeneks tsivilisatsioonile ja inimsoo kultuurile üldse.

On ju loomulik, et sisetunde, et riikide ühendamine ja sisemine stabiliseerimine on sageli teostatud n.n. rahvusliku ja poliitilise ühtsuse nimel, või mõne poliitilise süsteemi rakendamise lootsingil, all, et selle mõju väikesemajale ja sageli väga väärtsiviliseeritud rahvastele, on olnud hävitav, nende keele välja juurimine ja nende endagi nii hinge kui ka ihu hukk.

Alajalu on täis selliseid näiteid: võtkem muistest turdetant rahvast Hispaanias, nagu neid kirjeldab Strabo, kel oli oma keel ja 6000 aastat tagasi ulatav alajalu, või liiguri sügaruhard Alpidel nõivakuil, vastavalt Pliniusel, või eel-alajaloolis piktite Shottimaa oma meresõidu traditsioonidega, või Visla suudmealal fin-nõ-ugri päritoluga aastiisid, vastavalt Tacitusel. Ka Baltimere originaalsed viikingid – liivlased – kuuluvad siia on nüüd redutseeritud vaid mõnele sajale hengele.

Siiski, selle sajandi viimase 50 aasta jooksul on tekkinud ka röö-maastaval märke, mis viitavad ülestisinnile.

Ilirased on rakendunud monummentalse aktsiooni muistse kelti keele taastamiseks, ja sõna täsis mis äärmiselt rajavad praegu uut generatsiooni, kes asuvad oma emakeelna kasutama 3000 aastat vana kelti keele modernist versiooni.

Samuti P-Euroopa n.n. metsavõõndis, nagu seda defineerinud arheoloog, akadeemik Childe, iidsetest aegadest elanud eestlased ja soomlased, Euroopa vanima keele omanikud, on viimastel sajanditel rajanud oma näoga kirjanduskultuuri. Samuti leedulased on sajandi vältel kujundanud kirjanduskeele, mida võib lugeda Euroopas lähimaks samskriteile. El tule ka unustada romanshi keelkondade Shveitsis, valloone Belgias, et eriti baski, kes on ainus säilinud ürgaegse päritoluga rahvas Hispaanias.

— Moodne homo sapiens ei harrasta

enam inimsöömist omasuguste kalal, kuid genocidid, rahvamõrva kaudu kõib rasside vaheline sõda ja teineteise hävitamine endiselt edasi hoolimata paotolistest sõnavõtudest humaansuse ja rahvaste enesemääramise õiguse nimel, näiteks ingerlaste, vadjalaste kadumine N. Venes mõne aastakümne vältel.

Ei saa jätta möönmata, et just praegu viimase tsivilisatsiooni tumv-d plived on taas ähvardavalt paisunud horisonidil.

Vaevalt saab pidada kõrge vaimse ehk intellektuaalse tasemele tunnu-seks, kui miljonid inimesed seisavad ühe mehe pildi ees ja skandeerivad truualamluult, just nagu pagoid, lõikauseid ja mõttetusi mingist punasest raamatukusest, millest nad üldse midagi ei tajpa.

Ent hoolimata kõigest, ustavaina traditsioonidele peame vastu pidama pseudo-kultuurile, labasustele ning inetustele sama kindlusega nagu muistest roomlased ja vastama nagu nemad – ad vulgum captandum, lõpetas E.V. Saksa.

Eestlane veinide ekspertdiks

TORONT O(EPL) – Jugoslaavi linna Ljubjanas toimus 17-nes rahvusvaheline veinide võistlus Pariisi "International Office of Wines" patronaadi all. Võistlusele oli esitatud 17 maalt 837 veinisorti. Kohustunike hulgas oli Kanada ametliku esindajana ja Kanada valitsuse kooli kohale sõitnud eestlane Eik Järvi.

Et viimane on kujunenud rahvusvahelisel tuntud ekspertiks veinide alal, tõendab tunnustav asjaolu, et ta kutsuti juba teist korda selleaastasele rahvusvahelisele üritusele. Ta teostas kohtunikuna mäletavasti ka eelmisel rahvusvahelisel veinide võistlusel Budapestis kaks aastat tagasi. Ka nüüd oli ta kohtunike hulgas ainaks P. Ameerika esindajaks.

Kahelksa päeva jooksul tuli päevas anda otsust umbes 100 veinisordi kohta. Igatühe jaoks jäi seega aega paarikolm minutit.

Olla kohtunik veinide võistlustel on kõike seda arvestades mitte sugugi kerge ülesanne.

Sadala saja-aastane kool

Venekeelne parteiajaleht "Sovetskaja Estonia" avaldab paar korda nädalas ligemale lehekülje ulatuses lühireportaaže üksikute okup. Eesti rajoonide, ühes augustikuu numbris oli lähemale vaatlusele ja kirjeldusele võetud Jõgeva rajooni muistühelised elonühitused ja sündmused. Muu hulgas märgiti seal, et endises Latuse-Tähhvere vallas tegutsenud Sadala omaaegne algkool, praegune kaheksaklassiline kool, on suure pidulikkusega histanud oma 100-aastast kestvust.

"Sündmusele kogunes palju ümbuskonna elanikke. — hallipäised rauku, keskealisi kolhoosnikke ja lugematult hulgal nooremaid inimesi, kes aastate kestel on Sadala kooli-pinkides õppinud ja töötanud," märkis ajaleht ja lisas, et praegune Sadala algkool on üks väljapaistvaid õppeasutusi Jõgeva rajoonis. Eriti tähelepanuväärne on Sadala-koolis tege-sev kujutavakunsti ring, mida juhatab Riina Luhamaa. Sada-kooli õpilaste 166d olevat üldiselt tuntud mitte ainult kohalikus rajoonis ja Eestis, vaid neid olevat rohkearvuliselt eksponeeritud ka paljudesse teistesse maadesse. Nii leiduvat Sadala-kooli õpilaste töid Kanadas, Jaapanis, Indias, Jugoslaavias, Ida-Saksamaal ja muudugi ka kõigis Nõukogu Liidu osariikides Parimate ja silmapaistvamate "õpilaskunstnike" nimes-tus märgitakse Galiina Kaarepead ja Gunnar Kairat. Mitmed viimaste kunstiharrastajate tööd leiduvat ka Moskva muuseumides.

Samas lehes on on avaldatud kirjutus sellest, et kogu Jõgeva linna elanikkond, kaasa arvatud pensionärid ja kooliõpilased on ühisloolikud korras rakendatud Jõgeva pargi chitustöödele, mida algatas mõni aasta tagasi täitevkomitee esimees Kaiju Ilison. Juba lähema aasta jooksul saavat Jõgeva linn omale pargi, kus inimesed võiksid jõuetundlaid vii-bida.

● St. Martini saarel Hollandi Lääne-Indias elunev ins. Ado Abel abikaasa ja lastega viibisid New Yorkis külas, kus nad varem elasid. Ins. Abellil on St. Martinil oma elutisfirma.

● Euroopas viibisid Leo Kruus abikaasaga Washingtonist. Dr. Kruus külastas ka Hispaanias, kus ta varem töötas Madridi raadio eesti saadete toimetuses.

"Itaalia mantlid"

Tallinna lehtedest selgub, et okup Eestisse on saabunud Itaalia impregneeritud ja tugekindlat riide-materjali, millest moekunstnik Eve Liiis olevat vorminud uued sügis-nöoe-mantlid.

Need olevat Tallinna naistele erilis-saks rõõmsaks üllatuseks ja samast materjalist tulevat müügile ka vate-ritud "rufakad", kuna mantlite kvantum polevat kuigi suur.

Kirjeldused jääb mulje, et N. Liit on importerinud Itaalia populaarsest naistõivuhimamantlile riiet. Need mantlid on meeldinud ka eestlastele kodumaal, kes neid said pakides varem.

Uus E. Maja

Algus lk. 1

tan 34, kus on marmortrepp ja ti-nnarmendis muistilised aknad.

Sisekõrge kõrval on garderoob ja teinid, vasakule jääb suur kogune-muuseum, mille taga on kaks väikse-ma ruumi – üks jääb majavalitsuse-le, teise aga paigutatakse organi-satsioonide jaoks kapisüsteem.

Suure saali, mis mahutada võib sadada inimest, kõrval on avar, suurt aknaga kaminatuba korras ka-maaga, kus tulevikus on võimalik ki-rajali kohvi juua ja süüa, sel-le kõrval on kaks koosolekutetuba ning ruumikaks köök, mis varustata-se moodaste seadmetega ja kül-ma ruumiga.

Võngatani hoone on ehitatud pä-rast jaandivahetust tolleajase stiil-is kõrgete ruumidega ja stukatuuri-ridaga laes. Stiili juurde kuuluvad väikearvulised, et suurt dimensio-nidega aknapartiid. On kindel, et uued ruumid kujunevad märksa meeldivamaks kui vanad ligi paari-saja-aastases, nüüd lammutamisi-otavaks majas. Regereerimist. Need kujunevad kahtlemata meeldivaks ü-l-tatuseks.

Eesti delegaat Edgar V. Saks kiitis PEN-i väikerahvaste kultuuri kaitsmise eest.

80.000

Jõhvi laadal

Ikkedatnd Eestis ei tunda enam laatasid sel kujul nagu neid korral-dati aastakümneid tagasi enne Nõit-kogude võimu kõigis alevikukudes ja linnades. Tänapäevased laadad Eestis, mida üldiselt nimetatakse venepäraselt "jaanmarkideks" toi-muvad ainult suuremates keskustes ja aasta keskel ainult paaril korral.

Nagu kodumaal ilmuvatest ajaleh-tedest nähtub, oli tänavusuviseks suu-remaks laadaks Jõhvi pargis korral-datud kahepäevane laad 7 ja 8. au-gustil. Sellel on viibinud 80 tuhat in-imest, kes ostsid mitmesuguseid müü-gartikleid 400 tuhanda rubla väärtu-ses. Nagu pikast jaarmargijutust "So-vestekaja Ekstasiast" selgub, on eriti suu-nõudmine olnud riieusese-mete, jalanõude, köögitarvete ja mitmesu-guse muude majapidamisriistade järele, kaasa arvatud mööblivabriku-te tooted Võrust, Tartust ja mujalt.

● Virgin Islandil elunev Karl Mõrd ja tema lauljatarist abikaasa Irma Katvel-Mõrd lendasid Pariisi, kust nad tulevad ka Skandinaaviasse, m.h. Stockholm.

● Londonist külastas ins. Tiit Mäekask New Yorkist, kelle abikaasa vanemad elavad Inglismaal.

● Euroopa-reisil külastas Stock-holmi Arlingtonis USA-s elunev Urve Kask, külastades oma onu dipl. ins. Voldemar Kaski ja Mal-mis tüdi pr. Lydia Olssonit.